

ADEPT și EXPERT-GRUP

EUROMONITOR

Numărul 6 (15), Ediția V

**Implementarea reformelor inițiate conform Planului de Acțiuni UE-RM,
Evaluarea progresului în perioada aprilie-iunie 2009**

*Acest raport apare cu sprijinul financiar al
Fundației Soros-Moldova*

în cadrul proiectului

„Relațiile UE - Moldova – Monitorizarea Progresului în Contextul Parteneriatului Estic”

**Implementat de Asociația pentru Democrație Participativă „ADEPT”
și Centrul Analitic Independent „Expert-Grup”**

Autori: *Igor BOȚAN
Corneliu GURIN
Oleg CRISTAL
Valeriu PROHNIȚCHI
Alexandru OPRUNENCO
Ana POPA
Adrian LUPUȘOR
Victoria VASILESCU*

Notă: *Autorii au realizat acest raport cu bună-credință și bune intenții. Numai autorii sînt responsabili de afirmațiile și concluziile exprimate, care nu sînt în mod necesar împărtășite de Fundația Soros-Moldova, Guvernul Republicii Moldova sau alte instituții menționate în raport.*

Cuprins:

ABREVIERI ȘI ACRONIME	4
INTRODUCERE	5
SUMAR	5
1. DIALOG POLITIC ȘI INSTITUȚII DEMOCRATICE.....	8
2. CONSOLIDAREA CAPACITĂȚII ADMINISTRATIVE	14
3. CONFLICTUL TRANSNISTREAN	17
4. JUSTIȚIE.....	20
5. DEZVOLTARE ȘI REFORME ECONOMICE.....	22
6. DEZVOLTARE ȘI REFORME SOCIALE	25
7. COMERȚUL INTERNAȚIONAL	27
8. CLIMATUL DE AFACERI	29
DESPRE PROIECT ȘI ORGANIZAȚII.....	31

ABREVIERI ȘI ACRONIME

APC – Acordul de Parteneriat și Cooperare;

APCE – Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei;

BNM – Banca Națională a Moldovei;

BNS – Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova;

CCCEC – Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției;

CCTP – Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane;

CE – Comisia Europeană;

CEC – Comisia Electorală Centrală;

CEDO – Curtea Europeană pentru Drepturile Omului;

CNAS – Casa Națională de Asigurări a Republicii Moldova;

CNIE – Comisia Națională pentru Integrare Europeană;

CoE – Consiliul Europei;

COEST - Grupul de lucru al Consiliului UE pentru Relații cu Europa de Est și Asia Centrală;

CpDOM – Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova;

CSI – Comunitatea Statelor Independente;

CSJ – Curtea Supremă de Justiție;

CSM – Consiliul Superior al Magistraturii;

DIP – Departamentul Instituțiilor Penitenciare;

EUBAM – Misiunea Uniunii Europene de Asistență la Frontieră în Moldova și Ucraina;

FAO - Organizația Națiunilor Unite pentru Agricultură și Alimentație

INJ – Institutul Național al Justiției;

MAEIE – Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene;

MAI – Ministerul Afacerilor Interne;

MAPL – Ministerul Administrației Publice Locale;

MDI – Ministerul Dezvoltării Informaționale;

MJ – Ministerul Justiției;

MPSFC - Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului;

OIM – Organizația Internațională pentru Migrațiune;

OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa;

PAUERM – Planul de Acțiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova;

PEV – Politica Europeană de Vecinătate;

PG – Procuratura Generală;

PNADO – Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului;

PSESE – Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est;

Reforma APC – Reforma Administrației Publice Centrale;

Reforma APL – Reforma Administrației Publice Locale;

RM – Republica Moldova;

SCERS – Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei;

SG – Serviciul de Grăniceri;

SV – Serviciul Vamal

UE – Uniunea Europeană;

UNFPA - Fondul Organizației Națiunilor Unite pentru Populație;

USD – dolar SUA;

După ce a fost prelungită cu circa un an, implementarea Planului de Acțiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova (PAUERM) a urmat același parcurs inert și abia la finele lunii ianuarie 2009 Comisia Națională pentru Integrare Europeană (CNIE) s-a întrunit într-o primă ședință, la care a aprobat prioritățile pentru anul 2009 ale Agendei de Integrare Europeană. Acestea sînt expuse în două compartimente, primul cuprinzînd **acțiuni de elaborare și implementare a politicilor publice** în domeniile:

- drepturile omului și libertatea mass-media;
- independența justiției;
- combaterea corupției;
- migrația și managementul frontierei;
- climatul investițional;
- politici în domeniul social.

Al doilea compartiment, vizînd **acțiunile de ordin legislativ** în 2009 include un pachet de 21 de legi, dar acestea urmează a fi adoptate abia în sesiunea de toamnă-iarnă a Parlamentului.

Și în aprilie-iunie 2009, din cauza implicării majorității membrilor săi în campania electorală pentru alegerile parlamentare, CNIE practic nu a mai activat, unica ședință avînd loc la 30 aprilie 2009. În același timp, mecanismul de coordonare a implementării PAUERM a fost din nou modificat, sarcina respectivă revenind la MAEIE, care trebuie să-și revizuiască organigrama și activitatea în domeniu, să preia și funcțiile secretariatului CNIE.

Totodată, în mai 2009 a fost lansat oficial Parteneriatul Estic – o nouă inițiativă a Uniunii Europene în cadrul Politicii Europene de Vecinătate, în care a fost inclusă și Republica Moldova, de rînd cu alte 5 state ex-sovietice, vecine ale UE. Parteneriatul Estic are menirea să aprofundeze și să intensifice relațiile bilaterale dintre UE și țările partenere, inclusiv prin semnarea unor Acorduri de Asociere mai ample. Includerea Republicii Moldova în Parteneriatul Estic a fost primită rece de către autoritățile moldovenești, care își stabiliseră drept obiectiv obținerea de către Moldova a unui statut de membru asociat, regim de comerț liber aprofundat cu UE și libera circulație a cetățenilor Moldovei în țările Uniunii Europene.

Implementarea prevederilor Agendei de Integrare Europeană în prima jumătate a anului 2009 se caracterizează printr-o serie de măsuri menite să asigure implementarea legislației și actelor normative anterior adoptate, coordonarea unor acțiuni între instituțiile publice implicate și cooperarea cu partenerii europeni în vederea demarării negocierilor pentru un nou acord cu UE.

Desfășurarea campaniei electorale pentru alegerea Parlamentului Republicii Moldova și-a pus amprenta și în procesul de integrare europeană, autoritățile centrale acordînd o atenție mult mai redusă implementării reale a priorităților în domeniu, deși au continuat să declare permanent despre păstrarea cu fermitate a vectorului integrării comunitare.

Euromonitorul nr.15 menționează sumar o serie de evenimente și acțiuni, cu impact pozitiv sau negativ asupra implementării priorităților în trimestrul doi al anului.

Dialog politic și instituții democratice

Calitatea dialogului politic și funcționalitatea instituțiilor democratice în trimestrul II au fost profund marcate de evenimentele post-electorale, în special de protestele din 7 aprilie și de violențele care au urmat manifestațiilor pașnice. Dialogul politic dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană a fost dominat de subiectele crizei politice din Moldova și încălcarea drepturilor omului după alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009. În această ordine de idei au avut loc mai multe întrevederi între oficialitățile de la Chișinău și înalți demnitari europeni, purtându-se și discuții telefonice la temele respective. Uniunea Europeană a dat dovadă de o poziție pro-activă, încercând să contribuie la găsirea unei soluții de compromis între puterea și opoziția parlamentară din Moldova, precum și să clarifice cazurile de încălcare a drepturilor omului. Tot în această perioadă Uniunea Europeană a dat undă verde începerii negocierilor privind noul cadru juridic cu Republica Moldova, însă cu respectarea de către Chișinău a anumitor precondiții.

Funcționarea instituțiilor democratice în perioada monitorizată a degradat în mod dramatic. Protestele din 7 aprilie au dus la distrugerea clădirilor a două instituții de stat, acțiuni urmate de represalii împotriva participanților la acțiunile de protest, inclusiv a liderilor politici. Aplicarea violenței și torturii față de persoanele reținute sau arestate de poliție, expulzarea jurnaliștilor străini, limitarea accesului la informație sînt doar cîteva dintre încălcările înregistrate după alegerile din 5 aprilie.

Consolidarea capacității administrative

Alegerile parlamentare și criza politică ce a urmat și-au pus amprenta pe implementarea unor reforme din domeniul administrării publice, acestea fiind suspendate sau decurgînd inert. Deși a fost asigurată o anumită stabilitate social-economică, impactul crizei se face tot mai simțit, iar măsurile luate de autorități întîrzie. Probitatea guvernării a scăzut, se atestă scăderea transparenței și deschiderii autorităților către public. Deși sînt implementate mai multe reglementări și măsuri, aprecierea eforturilor de combatere a corupției rămîne minoră, iar însăși fenomenul corupției este perceput ca fiind mai răspîndit.

Conflictul transnistrean

Alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009 au tensionat relațiile dintre Chișinău și Tiraspol. Procuratura generală a Republicii Moldova a deschis o cauză penală în legătură cu zădărnicierea desfășurării alegerilor la Corjova. Reprezentanții Transnistriei au invocat la rîndul lor necesitatea instrumentării unui dosar penal pe marginea acestui caz pe motiv că autoritățile moldovene ar fi comis un act ilegal pe teritoriul Transnistriei. Liderul transnistrean Igor Smirnov a declarat că după evenimentele din 6–7 aprilie nu mai are ce discuta cu actualele autorități de la Chișinău. Totuși, la sfîrșitul lunilor aprilie și iunie la Viena au avut loc consultări în format "3+2" și "5+2", pe care liderul transnistrean Igor Smirnov le-a calificat drept utile pentru găsirea unor mijloace de conjugare a eforturilor în vederea combaterii criminalității și a traficului cu ființe umane și droguri. În acest context, autoritățile transnistrene au subliniat că strategia lor de realizare a obiectivelor ce reies din rezultatele referendumului din septembrie 2006 nu poate fi influențată de evenimentele politice post-electorale din Republica Moldova. Ele intenționează să continue fortificarea independenței Transnistriei cu scopul asocierii acesteia cu Federația Rusă. Reluarea negocierilor în format "5+2" poate avea loc doar dacă vor fi înlăturate toate presiunile de natură să prejudicieze interesele Transnistriei, lucru fixat în Declarația de la Barviha.

Justiție

Nu se atestă evoluții majore în sfera justiției, impactul reformelor și măsurile întreprinse este perceput destul de slab, încrederea populației în justiție nu sporește. Continuă să fie atestate probleme referitoare la independența și imparțialitatea justiției. Reacțiile justițiarilor ca urmare a evenimentelor din 7 aprilie 2009 au înrăutățit imaginea organelor de drept, iar tolerarea abuzurilor a sporit neîncrederea față de justiție la general. Întîrzie aprobarea și implementarea Concepției de finanțare a justiției, resursele alocate nu acoperă necesitățile sistemului de justiție și ale sistemului penitenciar.

Dezvoltare și reforme economice

Criza economică care a escaladat încă în trimestrul I al anului curent, s-a agravat în trimestrul II pe fundalul crizei politice și noii campanii electorale. Dezvoltarea economică nu a constituit de fapt o prioritate importantă pe agenda guvernamentală. Programul anticriză a guvernului a apărut abia în iunie și nu conține acțiuni concrete care ar putea restabili sectorul real al economiei, stimula consumul și diminua efectele negative de pe piața muncii. Reducerea veniturilor bugetare creează probleme serioase și incertitudini privind durabilitatea sistemului fiscal, dar Guvernul a decis să transfere această povară pe umerii autorităților locale prin reducerea transferurilor cu 20%. Reducerea presiunilor inflaționiste în acest an a permis BNM să acționeze în favoarea creșterii economice. Astfel, micșorarea ratei de bază a dobînzii și decizia de a credita sistemul bancar pentru ca acesta ulterior să crediteze sectorul real sînt probabil cele mai importante decizii în acest trimestru. Totuși, eficiența acestora depinde de modalitatea în care va avea loc creditarea și de transparența procesului. Falimentarea băncii comerciale „Investprivatbank” este un alt eveniment care a încins spiritele în luna iunie și a generat dubii în privința stabilității invocate a sistemului bancar din Moldova și a capacității BNM de a-l supraveghea.

Dezvoltare și reforme sociale

În aprilie-iunie 2009 în domeniul de dezvoltare socială și reforme nu au fost efectuate schimbări esențiale pe plan legislativ, dată fiind perioada electorală, înrăutățirea climatului politic din țară și activitatea redusă a Legislativului. O **serie de tergiversări** în plan decizional pot fi remarcate, în special în domeniul asigurării egalității de gen, prin amânarea aprobării proiectului politicii naționale pentru asigurarea egalității de gen, precum și planurilor de acțiuni pe termen mediu și lung aferente implementării acesteia. Din **reușitele importante** din această perioadă pot fi menționate cele din domeniul protecției și integrării sociale și sănătății publice, în special intrarea în vigoare a Legii nr.10 privind supravegherea de stat a sănătății publice și aprobarea Strategiei naționale pentru tineret pe anii 2009–2013. Una din problemele majore pentru toate aceste domenii, atât în perioada de referință, cât și ca perspectivă inevitabilă pe termen scurt și mediu, este reducerea resurselor financiare din bugetul de stat disponibile ca urmare a accentuării efectelor crizei economice și financiare mondiale. Astfel, implementarea în practică a unor acte legislative menționate în continuare ar putea fi afectată de lipsa mijloacelor financiare.

Climatul de afaceri

Și climatul de afaceri în perioada analizată a fost puternic influențat de escaladarea tensiunilor politice și sociale din țară, care în paralel cu efectele crizei economice mondiale a dus la inhibarea tot mai pronunțată a activității mai multor întreprinderi. Aceasta a fost relevat de continuarea diminuării influxurilor de investiții străine directe în economia națională, iar soldul integral al investițiilor străine, pentru prima dată din ultimii ani, s-a redus, în special din cauza agravării situației în sistemul bancar. Un efect direct al tensionării relațiilor politice dintre țara noastră și România și instituirii regimului de vize a fost suspendarea sau reducerea activității economice a multor companii moldo-române. Mai mult ca atât, aplicarea regimului de vize de către Moldova pentru un stat membru al Uniunii Europene, invocând acestuia acuzații extrem de grave, dar mai ales neargumentate, reprezintă un semnal negativ pentru investitorii internaționali. Prin urmare, am putea asista în continuare la pronunțarea fenomenului de dezinvestire, fapt ce va determina diminuarea soldului investițiilor străine directe în economie. În același timp, deși Guvernul a fost abilitat să emită ordonanțe în vederea reglementării sectorului economic, această posibilitate nu a fost utilizată pînă în prezent. Întîrzie măsurile decisive în vederea atenuării efectelor crizei economice asupra climatului de afaceri. Mai mult ca atât, intenția Guvernului de a diminua reglementările excesive aplicate activității de întreprinzător, a fost înlocuită, de facto, prin sporirea presiunilor administrative asupra mediului de afaceri și, prin urmare, de creșterea încasărilor la bugetul de stat din contul amenzilor și sancțiunilor administrative.

Comerțul extern

La capitolul comerțului extern evoluțiile nu pot fi evaluate în mod univoc, dar au prevalat totuși tendințele negative. Aceste evoluții au fost în mare parte influențate de efectele crizei economice globale și a cele politice interne. În mod evident, comerțul moldovenesc continuă să sufere din cauza conjuncturii externe nefavorabile și deocamdată nu sînt motive serioase să anticipăm o ameliorare bruscă a perspectivelor la acest capitol. Mai mult decît atât, faptul că criza politică internă are ca victimă colaterală și relațiile cu România, ne face să credem că există toate șanse ca și comerțul cu această țară să nu mai dezvolte atît de dinamic cum a fost odinioară. Totodată, instabilitatea politică internă și incertitudinea vizavi de formarea noului guvern nu creează un climat favorabil pentru negocierile cu UE privind liberalizarea continuă a regimului comercial între ambele părți. După cum și era de așteptat, pe acest fundal nici adoptarea cerințelor europene sanitare și fitosanitare nu mai pare atît de importantă. Posibil, trimestrul III va crea premise pentru activități mai consistente în acest domeniu.

1. DIALOG POLITIC ȘI INSTITUȚII DEMOCRATICE

Dialog politic: constatări generale

- Chișinăul a adresat mai multe apeluri Bruxelles-ului invitând Uniunea Europeană să modereze negocierile moldo-române. La 16 iulie a fost făcută publică o Declarație a guvernului R. Moldova, în care se reiterează acuzațiile la adresa României privind implicarea în treburile interne ale Moldovei și se repetă solicitarea către UE de a interveni pentru „a normaliza relațiile (R. Moldova n.n.) cu România”¹.
- În perioada aprilie-iunie 2009 au avut loc mai multe convorbiri și întâlniri între oficialii moldoveni și reprezentanții ai UE: cu președinția în exercițiu a UE, Înaltul Reprezentant al UE pentru Politică Externă și Securitate Comună, Comisarul European pentru Relații Externe și Politica Europeană de Vecinătate; Misiunea UE de asistență la frontieră în Republica Moldova și Ucraina etc. Au fost organizate reuniuni de cooperare: a treia Reuniune a Comitetului Mixt RM—UE pentru monitorizarea Acordului privind facilitarea regimului de vize; Ședința Platformei de Cooperare a Parteneriatului de Mobilitate RM—UE; Sub-comitetul de cooperare RM—UE „Energetică, Transport și Telecomunicații, Știință și Tehnologie, Instruire și Educație”².
- Consiliul Miniștrilor Afacerilor Externe ai UE (GACRE), reunit la Luxemburg la 15 iunie 2009, a adoptat Concluziile sale privind R. Moldova, prin care UE își reiterează angajamentul puternic pentru consolidarea în continuare a relațiilor cu RM. Astfel, UE este disponibilă să acorde sprijin consolidat R. Moldova în continuarea reformelor politice și economice, o atenție specială urmînd a fi acordată democrației și statutului de drept, inclusiv prin lansarea unui „pachet comprehensiv” de acțiuni în acest sens. Totodată, **Consiliul s-a arătat preocupat de abuzurile în domeniul drepturilor omului** care au avut loc după alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009 și de înrăutățirea libertății de expresie și libertății mass-media și a cerut realizarea unor investigații imparțiale și eficiente asupra violării drepturilor omului, precum și a evenimentelor din 7 aprilie, în comun cu societatea civilă și experți internaționali. Consiliul a anunțat și despre **adoptarea mandatului de negocieri pentru viitorul Acord dintre R. Moldova și UE**, care prin caracterul său amplu va depăși cadrul actualului Acord de Parteneriat și Cooperare. Potrivit Consiliului **negocierile vor începe cînd circumstanțele vor permite acest lucru**, însă abia după ce Republica Moldova va asigura un tratament egal tuturor cetățenilor UE și va respecta principiul relațiilor de bună vecinătate. Totodată, Consiliul a subliniat necesitatea unui dialog politic constructiv în situația politică existentă în Republica Moldova și a îndemnat autoritățile moldovenești să asigure desfășurarea liberă și corectă a alegerilor parlamentare anticipate, inclusiv prin cooperarea cu OSCE/ODIHR și cu Comisia de la Veneția a Consiliului Europei.
- Pe 30 aprilie s-a desfășurat ședința Comisiei Naționale pentru Integrarea Europeană, prezidată de către șeful statului în exercițiu, Vladimir Voronin. Președintele a menționat că în perioada imediat următoare autoritățile moldovenești trebuie să-și concentreze eforturile asupra negocierii viitorului document de colaborare cu Uniunea Europeană și pe realizarea ulterioară a acestuia. El a subliniat că autoritățile moldovenești sînt interesate ca acest acord să fie unul de asociere, care să presupună un regim de comerț liber aprofundat cu UE și libera circulație a cetățenilor Republicii Moldova în țările Uniunii Europene. S-a decis ca următoarea ședință a Comisiei să fie pe 26 mai, însă pînă în prezent această structură nu a mai fost convocată.
- Pe 7 mai, la Praga, oficialități din cele 27 state-membre ale UE și din 6 state-est europene (Moldova, Ucraina, Belarus, Armenia, Azerbaidjan și Georgia) au semnat Declarația comună a Summit-ului pentru Parteneriatul Estic³.
- La 2 iulie Comisia Europeană a decis alocarea a 40 milioane de euro țărilor din Europa de Est și din Caucaz pentru a susține o serie de programe în domeniul gestionării granițelor, combaterii traficului de persoane, politicilor sociale, culturale și de mediu, precum și prevenirea catastrofelor naturale. Scopul asistenței este de a conjuga eforturile acestor țări întru elaborarea politicilor socio-culturale și cele migraționiste, fortificarea capacităților de prevenire a calamităților naturale legate de încălzirea globală, precum și combaterea crimei organizate și a traficului de persoane. Potrivit Comunicatului Comisiei Europene, toate aceste obiective se regăsesc și în inițiativele-pilot ale Parteneriatului Estic.

Instituțiile Democratice

Procesul Electoral

Evoluții

- Parlamentul a redus pragul electoral pentru partide de la 6 la 5%; pragul de participare la alegerile anticipate a fost redus de la 1/2 la 1/3 din numărul alegătorilor înscrși în listele electorale, iar în cazul dacă alegerile vor fi declarate nevalabile din cauza participării reduse a electoratului, la alegerile repetate nu va mai exista

¹ Declarația Guvernului R. Moldova <http://www.mfa.gov.md/noutati/474114/>.

² La întrevvedere s-a discutat despre deschiderea complexului portuar Giurgiulești și conectarea țării noastre la Axa Rutieră Centrală, Moldova fiind invitată la lucrările următoarei reuniuni a grupului de lucru creat cu acest scop. În același context tematic al transporturilor, au fost discutate aranjamentele de lucru pentru stabilirea colaborării cu Agenția Europeană pentru Securitate în Aviație și eventuala aderare la Spațiul European Aeronautic Comun. Interlocutorii comunitari au apreciat înalt rezultatele înregistrate de către instituțiile naționale în domeniul sănătății publice, discuțiile la acest capitol fiind axate pe reforma sectorului sănătății în contextul Politicii Naționale de Sănătate 2007-2021 și al Strategiei Naționale pentru Dezvoltarea Sistemului Sănătății 2008-2017. La capitolul energetic, experții s-au axat pe aspectele privind convergența graduală a pieței gazelor naturale și electricității la principiile UE, consolidarea climatului investițional și managementul datorii istorice acumulate, ajustarea cadrului legal, negocierile privind aderarea la Tratatul Comunității Energetice și modernizarea CET-urilor, precum și cooperarea în cadrul inițiativelor regionale și asistența acordată de UE în vederea fortificării sectorului respectiv. <http://www.mfa.gov.md/noutati/473525/>

³ Declarația comună a Summit-ului pentru Parteneriatul Estic de la Praga http://www.delmda.ec.europa.eu/whatsnew/pdf/declaratia_comuna.pdf.

nici un prag de participare (validare)⁴. Modificările au fost salutate de către reprezentanții Consiliului Europei și ai Uniunii Europene, dar a fost menționată necesitatea perfecționării în continuare a prevederilor electorale; Potrivit unei legi speciale de aplicare a prevederilor Codului electoral, toate procedurile electorale se vor desfășura într-un termen mai restrâns, de 44 de zile, pentru organizarea alegerilor parlamentare anticipate;

- Comisia Electorală Centrală a dispus verificarea listelor electorale de către administrația publică locală și birourile electorale. De asemenea, au fost lansate mai multe proiecte privind verificarea listelor electorale⁵, care au scos la iveală mai multe probleme la întocmirea acestor documente;
- În raport cu campania electorală din iarnă-primăvară 2009, în actuala campanie electorală au fost operate un șir de modificări la Regulamentul privind reflectarea campaniei electorale în mijloacele de informare în masă, prin care s-a permis organizarea dezbaterilor electorale înainte de încetarea procedurii de înregistrare a tuturor concurenților electorali⁶. Cu toate acestea, posturile de televiziune, inclusiv Compania publică „Teleradio-Moldova” nu s-au grăbit să organizeze dezbaterile, astfel ca CEC a fost nevoită să oblige „Teleradio-Moldova” să pornească dezbaterile. În această campanie electorală 18 posturi TV (cu 5 mai puțin decât în campania precedentă) și 7 posturi de radio au anunțat că vor organiza dezbateri electorale;

Deficiențe și probleme

- Președintele în exercițiu al R. Moldova, Vladimir Voronin, a stabilit, prin decret prezidențial, data de 29 iulie pentru alegerile parlamentare anticipate, dată ce cade într-o zi de miercuri. Astfel, pentru prima dată în istoria R. Moldova, alegerile se vor desfășura la mijloc de săptămână fapt care, alături de cel că scrutinul este în plină vară și este pentru alegeri anticipate, poate influența negativ prezența la vot⁷.
- Mesajele din campania electorală poartă un caracter agresiv, în special drept urmare a evenimentelor violente din 7-8 aprilie⁸.
- Și pe parcursul acestei campanii electorale, observatorii naționali au atestat mai multe încălcări ale legislației electorale, printre care: intimidări; exercitarea de presiuni; agresare fizică (inclusiv cu folosirea armii albe); tratament diferențiat față de concurenții electorali din partea organelor de drept și a administrației publice locale; utilizarea resurselor administrative; reflectarea părtinitoare a campaniei electorale de către instituțiile media, inclusiv Compania publică „Teleradio-Moldova”; plasarea afișelor în locuri nepermise; distrugerea billboard-urilor electorale; periclitarea înfățișării cu alegătorii; limitarea accesului la informație etc.⁹
- Comisia Electorală Centrală a devenit mai reticentă la prezentarea informațiilor despre concurenții electorali¹⁰.
- A rămas nesoluționată problema votării cetățenilor moldoveni peste hotare, precum și a cetățenilor R. Moldova care domiciliază în regiunea transnistreană, controlată de regimul separatist de la Tiraspol. Pentru alegătorii din Transnistria au fost deschise 11 secții de votare, la fel ca și în alegerile precedente, însă nu se asigură o campanie de informare în aceste teritorii. Deocamdată nu este clarificată situația privind votarea la secția de votare din s. Corjova, m-l Dubăsari, unde forțele transnistrene împiedică buna desfășurare a scrutinului;
- Mai multe instituții mass media, inclusiv Compania publică „Teleradio-Moldova” au continuat să reflecte campania electorală cu derogări de la legislația electorală, prezentând concurenții în mod inechitabil¹¹.

Drepturile omului

Evoluții

- Pe 11 aprilie, MAI a dat publicității lista persoanelor reținute în urma acțiunilor de protest din 6-7 aprilie, precum și lista persoanelor în raport cu care s-a aplicat arestul administrativ¹². Lista respectivă a fost contestată, pe motiv că nu ar oferi datele despre toate persoanele reținute.
- Prin decret prezidențial a fost constituită o Comisie de stat pentru elucidarea cauzelor, condițiilor și consecințelor evenimentelor din 7-8 aprilie 2009, prezidată de deputatul comunist, Vladimir Țurcan¹³. Atât formațiunile de opoziție, cât și reprezentanții societății civile au criticat componența acestei comisii, solicitând crearea unei comisii independente, cu participarea experților europeni. Aceiași poziție a fost exprimată și de către oficialitățile europene. În prezent activitatea Comisiei a fost sistată pînă după alegerile parlamentare anticipate din 29 iulie.
- Pe 15 aprilie, într-un apel televizat al Președintelui R. Moldova Vladimir Voronin, șeful statului a anunțat că va iniția „o amnistie totală și încetarea oricărei forme de urmărire a participanților la acțiunile de protest stradal”, cu excepția „reprezentanților lumii interlope și a recidiviștilor”¹⁴. În câteva zile Procuratura Generală a pornit procedurile legale de eliberare a persoanelor reținute, cu anumite excepții;

⁴ Legea nr. 25-XVII din 15.06.2009.

⁵ Verifică lista electorală www.chisinau.md; Experții IDOM atestă nereguli la întocmirea listelor de alegători <http://www.info-prim.md/?x=25&y=24581>

⁶ http://www.cec.md/i-ComisiaCentrala/main.aspx?dbID=DB_RegulamentPrivindReflectare257

⁷ Ulterior, Guvernul a decretat ziua de 29 iulie (miercuri) drept zi de odihnă, pentru a asigura prezența la vot a alegătorilor.

⁸ Concurenții au slogane cu caracter de război: PCRM – Să ne apărăm Patria! AMN – Să ne apărăm Patria de comuniști! PD – Războiul politic trebuie oprit!

⁹ Rapoartele I și II ale Ligii pentru Apărarea Drepturilor Omului privind monitorizarea campaniei electorale pentru alegerile parlamentare din 29 iulie; Rapoartele I și II ale Asociației Promo-Lex privind monitorizarea alegerilor parlamentare anticipate din 29 iulie; Raportul trimestrial (6) privind accesul la informațiile oficiale în R. Moldova, realizat de către un grup de experți sub conducerea Asociației „Acces-Info” (aprilie-iunie 2009).

¹⁰ CEC contribuie la tănuirea donatorilor PCRM, CIN <http://www.info-prim.md/?x=0&y=24557>.

¹¹ Rapoartele de monitorizare a instituțiilor media electronice, realizate de către Asociația presei electronice APEL www.apel.md; Rapoartele de monitorizare a unor posturi TV realizate de către Centrul Independent de Jurnalism www.ijc.md.

¹² Comunicat de presă <http://www.mai.md/content/57>.

¹³ Decretul de constituire a Comisiei de stat pentru elucidarea cauzelor, condițiilor și consecințelor evenimentelor din 7-8 aprilie 2009 <http://www.president.md/press.php?p=1&s=7127&lang=rom>.

¹⁴ Apel televizat al Președintelui R. Moldova Vladimir Voronin <http://www.president.md/press.php?p=1&s=7118&lang=rom>.

- Pe parcursul lunilor iunie-iulie au fost eliberați din arest toate persoanele reținute după 7 aprilie, cu excepția lui Anatol Mătășaru, reținut în baza unei alte acuzații;
- În lunile aprilie-mai 2009, Comisia pentru Afaceri Externe a Parlamentului European a avut cinci reuniuni la care s-a discutat situația din Republica Moldova. În perioada 26-29 aprilie, Moldova a fost vizitată și de o delegație a Parlamentului European, care s-a documentat la fața locului cu situația post-electorală, pentru a pregăti un proiect de Rezoluție al acestui for. Ca urmare a vizitei de documentare a eurodeputaților în R. Moldova, precum și a dezbaterilor în comisia de specialitate, pe 7 mai Parlamentul European a aprobat Rezoluția referitoare la situația din Republica Moldova¹⁵;
- Pe 9 aprilie 2009, în incinta Colegiului de Construcții a avut loc o întrunire cu tematica „Statutul juridic al întrunirilor în masă. Drepturile și obligațiile participanților la aceste întruniri” la care au fost prezenți 250 studenți și 10 cadre didactice. La 15 aprilie 2009 lectorii Academiei MAI „Ștefan cel Mare” de la diverse catedre au ținut cursuri în licee, colegii și instituțiile superioare (în total 32 de instituții) din mun. Chișinău, având drept sarcină de a lămurii necesitatea respectării legislației și normelor de conviețuire socială, precum și inevitabilitatea răspunderii pentru faptele antisociale, inclusiv contravenții și infracțiuni¹⁶.

Deficiențe și probleme

- Pe data de 7 aprilie, protestele pașnice la care au participat, potrivit diferitor estimări, între câteva mii și câteva zeci de mii de persoane, în special tineri, au degenerat în acțiuni de violență. Au fost înregistrate ciocniri între protestatari și poliție, cu aplicarea de către organele de forță a măsurilor speciale (bastoane de cauciuc, gaz lacrimogen și bombe acustice, tunuri de apă etc.). Ca urmare a protestelor violente au fost devastate clădirile Președinției și Parlamentului Forțele de ordine nu au reușit să asigure desfășurarea pașnică a întrunirilor, obligație prevăzută în legea privind întrunirile¹⁷;
- Începând cu noaptea dintre 7-8 aprilie și pe parcursul a câteva zile au fost reținute sau arestate, potrivit diferitor date, între 166 (datele MAI)¹⁸ și 800 de persoane, inclusiv 19 minori, majoritatea dintre care au participat la protestele din 7-8 aprilie;
- Se presupune că în urma violențelor din 7 aprilie au decedat trei persoane. Expertiza medico-legală, făcută de un expert străin, a demonstrat că Valeriu Boboc, decedat în noaptea de 7-8 aprilie, a fost cauzată de lovituri¹⁹;
- Câteva zeci de persoane (potrivit primarului de Chișinău, 43 de cazuri documentate de tratament inuman și tortură) care au fost reținute de poliție ca urmare a participării la acțiunile de protest post-electorale au afirmat că au fost torturate de poliție în detenție, în timp ce Procuratura Generală a anunțat că a deschis doar un singur dosar penal în privința aplicării torturii, ca urmare a 24 de plângeri²⁰;
- După protestele din 6-7 aprilie au fost arestate câteva persoane (omul de afaceri Gabriel Stati și șeful echipei de pază a acestuia Aurel Marinescu, ex-consilierul prezidențial Sergiu Mocanu, Anatol Mătășaru etc.), arestări care au fost considerate drept „politice”²¹.
- Avocații parlamentari au condamnat vehement acțiunile de violență și actele de vandalism admise în cadrul manifestațiilor din 7 aprilie 2009, considerându-le ca fiind intolerabile pentru un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate²².
- Pe 15 aprilie, un grup de ONG-uri au adresat un apel deschis către organismele internaționale în care atenționează asupra „încălcărilor masive ale drepturilor omului în urma protestelor din 6-7 aprilie”²³.
- La 16 aprilie, mai multe ONG-uri pentru apărarea drepturilor omului au organizat o dezbatere publică cu tema "Democrația în pericol: în ce măsură se respectă drepturile omului în Moldova", iar la 1 iulie, 2009, Asociația Promo-LEX a organizat Conferința „Funcționarea instituțiilor democratice și Drepturile Omului în perioada post-electorală în Moldova”. La ambele evenimente s-au remarcat grave deficiențe în ce privește libertatea întrunirilor pașnice; siguranța persoanei și dreptul de a nu fi supus torturii; libertatea mass-media / libertatea de exprimare; funcționarea instituțiilor democratice²⁴;
- Pe 24 aprilie Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a adoptat o Rezoluție privitoare la situația din Moldova (nr. 1666), ca urmare a documentării la fața locului a mai multor emisari ai Consiliului Europei²⁵ în care dezaprobă își arată preocuparea față de actele de violență comise de polițiști și îndeamnă autoritățile să înceapă imediat cercetarea tuturor informațiilor privind încălcarea drepturilor omului în timpul evenimentelor din aprilie de la Chișinău și să tragă persoanele vinovate la răspundere;

¹⁵ Rezoluția insistă asupra respectării statului de drept și a drepturilor omului, condamna ferm toate devierile și încălcările în acest sens înregistrate după alegerile parlamentare. În această ordine de idei a fost exprimată îngrijorarea vizavi de „arestările ilegale și arbitrare, de numeroasele încălcări ale drepturilor omului ale persoanelor arestate, îndeosebi în ceea ce privește dreptul la viață, dreptul de a nu fi supus abuzului fizic, torturii, tratamentelor inumane, degradante sau punitive, dreptul la libertate și la securitate, dreptul la justiție și dreptul la libertatea de adunare, de asociere și la liberă exprimare”. Parlamentul European a solicitat „lansarea unei investigații speciale în cazurile persoanelor decedate în timpul evenimentelor ce au urmat alegerilor, precum și în cazul tuturor acuzațiilor de viol sau rele tratamente în timpul detenției, și a arestărilor operate pe criterii politice”, iar responsabilii de brutalitate și violențe îndreptate împotriva persoanelor reținute „să fie aduși în fața justiției”. De asemenea, s-a propus crearea unei comisii independente de investigație a evenimentelor post-electorale, cu participarea experților din partea UE și Consiliului Europei.
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2009-0384&language=RO>.

¹⁶ Activitatea MAI cu referire la cooperarea și dezvoltarea unui parteneriat activ și durabil cu societatea civilă pe parcursul lunii aprilie 2009
<http://www.mai.md/content/1121>.

¹⁷ Legea nr. 26-XVI din 22.02.2008 (art. 21 și 22).

¹⁸ Comunicat de presă MAI www.mai.md.

¹⁹ Noi concluzii în cazul decesului lui Valeriu Boboc <http://www.europalibera.org/content/article/1768975.html>.

²⁰ Un singur dosar penal de aplicare a torturii de către polițiști <http://www.europalibera.org/content/article/1614813.html>.

²¹ Incriminări, arestări, amenințări cu urmărirea penală <http://www.europalibera.org/content/article/1607951.html>.

²² Raport preliminară privind respectarea drepturilor persoanelor reținute în legătură cu evenimentele din 7 aprilie 2009
<http://ombudsman.md/file/Rapoarte/tematice/Pentru%20Presia.doc>.

²³ Scrisoare urgentă privind violarea continuă a drepturilor omului <http://www.azi.md/ro/story/2380>.

²⁴ Memorandum privind starea drepturilor omului și activitatea instituțiilor democratice <http://www.civic.md/comunicate-de-presa/memorandum-privind-starea-drepturilor-omului-si-activitatea-instituțiilor-democratice.htm>.

²⁵ Resolution 1666 (2009), The functioning of democratic institutions in Moldova
<http://assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/AdoptedText/t09/ERES1666.htm>.

- Organizația pentru apărarea drepturilor omului Amnesty International Moldova susține că situația privind respectarea drepturilor omului în R. Moldova s-a agravat, în special, după evenimentele din aprilie 2009. Potrivit Raportului privind situația drepturilor omului în lume, prezentat de Amnesty International Moldova pe 29 mai, în Moldova continuă să fie aplicată tortura și alte forme de maltratare, în special, față de persoanele aflate în detenție, libertatea întrunirilor este îngrădită, iar polițiștii care încalcă legea rămân nepedepsiți²⁶.
- Raportul anual al „Freedom House” pentru 2009 constată o degradare a drepturilor politice și a libertăților cetățenești în R. Moldova²⁷. Dacă în raportul Freedom House din iunie despre starea democrației în țările în tranziție în 2008, Republica Moldova a luat cea mai proastă notă în ultimii zece ani, în raportul din 16 iulie organizația cu sediul la Washington spune că în 2008 s-a aflat în declin și libertatea individuală a cetățenilor moldoveni. S-a înrăutățit atât situația drepturilor politice, definită ca posibilitatea cetățenilor să participe la alegeri libere sau să se afilieze unui partid, cât și cea a libertăților civile, ca dreptul la exprimare sau accesul la justiție²⁸.
- Comisarul Consiliului Europei (CoE) pentru drepturile omului, Thomas Hammarberg, critică comportamentul organelor de forță din Republica Moldova și califică ca fiind inacceptabilă presiunea exercitată asupra mijloacelor de informare în masă și organizațiilor neguvernamentale care au denunțat violarea drepturilor omului după evenimentele din 7 aprilie. Constatările se conțin în raportul comisarului, întocmit în urma vizitei efectuate în Moldova²⁹.

Prevenirea torturii. Drepturile deținuților

Evoluții

- A fost publicat Regulamentul cu privire la activitatea Comisiei de monitorizare a respectării drepturilor omului în detenție³⁰;
- Pe 10 aprilie, avocații parlamentari au făcut un apel către autorități pentru ca acestea să uzeze de toate pîrghiile legale pentru asigurarea respectării drepturilor și libertăților omului, și anume: dreptului la libertatea întrunirilor, dreptului la libertate individuală și siguranța persoanei, dreptului la viață și la integritate fizică și psihică, dreptului la libera circulație, precum și dreptului persoanei de a avea acces la informare corectă și transparentă³¹;
- Pe 8 iulie 2009, Directorul General Interimar al Departamentului Instituției Penitenciare a avut o întrevedere cu Eric Svanidze, Consultant al Consiliului Europei, responsabil de Programul Comun al Comisiei Europene și al Consiliului Europei cu privire la combaterea rețelilor tratamente și impunității. În cadrul întrevederii, părțile au abordat subiecte vizînd prevenirea torturii și eradicarea rețelilor tratamente în locurile de detenție, condițiile și metodele de primire a deținuților în penitenciar, prioritățile și necesitățile pe plan național în domeniul implementării programului sus-menționat. Un aspect separat al discuției purtate a vizat asistența medicală pentru deținuți³²;
- Vicepremierul le-a cerut polițiștilor să nu admită abuzuri față de cetățeni, să elimine aplicarea torturii și reținerile ilegale. El a mai cerut combaterea hotărîta a unor practici de tratamente inumane sau a cazurilor de tortură³³.

Deficiențe și probleme

- Mai multe persoanele reținute după protestele din 7 aprilie afirmă că au fost bătute și maltratate de către polițiști, fapt confirmat și de către un reprezentant al ONU, specializat în drepturile omului³⁴. Deținuții au comunicat că au fost loviți cu bîte, sticle din plastic pline cu apă, cu pumnii și picioarele. Toți deținuții pretind faptul că nu doar ei au fost bătuți; aceștia din urmă au fost martori cum alte persoane, la rîndul lor, au fost abuzate fizic;
- La 11 aprilie 2009, membrii Consiliului Consultativ pentru Prevenirea Torturii (Mecanismul Național de Prevenire), însoțit de către Consilierul ONU pentru Drepturile Omului în Moldova și de un avocat au încercat să viziteze cîteva comisariate de poliție și instituții penitenciare din Chișinău unde, potrivit unor surse, erau deținute sau maltratate aceste persoane. Conform legii, Consiliul Consultativ pentru Prevenirea Torturii trebuie să aibă acces în orice loc de detenție, în orice moment, fără a fi necesar un aviz prealabil. Cu toate acestea, Comisariatul General de Poliție din Chișinău a refuzat să permită accesul, fără a-și motiva refuzul. Comisariatul de Poliție din Sectorul Centru de asemenea a refuzat să permită accesul, afirmînd că în incinta acestuia nu sînt persoane reținute, deși, mai tîrziu, Procurorul de Supraveghere a confirmat că erau 5 deținuți. A fost permis accesul doar la instituția penitenciară Nr.13, după 3 ore de negocieri și în urma intervenției Ombudsmanului³⁵;
- Comisarul Consiliului Europei pentru drepturile omului, Thomas Hammarberg, într-un raport întocmit în urma vizitei efectuate în Moldova după evenimentele din 7 aprilie, a evidențiat că „este necesar de adoptat măsuri

²⁶ Polițiștii moldoveni trebuie pedepsiți <http://politicom.moldova.org/news/video-poliitii-moldoveni-trebuie-pedepsii-amnesty-200977-rom.html>.

²⁷ <http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=475&year=2009>.

²⁸ Freedom House: drepturile politice în declin în Moldova <http://www.europalibera.org/content/article/1779394.html>.

²⁹ Comisarul CoE pentru drepturile omului critică comportamentul poliției moldovenești www.info-prim.md.

³⁰ Hotărîrea pentru aprobarea Regulamentului cu privire la activitatea Comisiei de monitorizare a respectării drepturilor omului în instituțiile care asigură detenția persoanelor, nr. 286 din 13.04.2009 // Monitorul Oficial nr.78-79/337 din 21.04.2009

³¹ Raport preliminar privind respectarea drepturilor persoanelor reținute în legătură cu evenimentele din 7 aprilie 2009 <http://ombudsman.md/file/Rapoarte/tematice/Pentru%20Presa.doc>.

³² Întrevedere bilaterală: DIP și Consiliul Europei privind combaterea rețelilor tratamente <http://www.penitenciar.gov.md/ro/stiredetalii.html?idnews=7/8/2009%205:13:36%20PM>.

³³ Viceprim-ministrului Iurie Roșca a vizitat, astăzi, Ministerul Justiției Republicii Moldova <http://gov.gov.md/md/arch/?nid=4246707&y=2009&m=07>.

³⁴ Reprezentant ONU: "Deținuții moldoveni sunt bătuti cu sticle de apa de catre politisti" http://www.irp.md/news.php?news_id=418.

³⁵ Scrisoarea deschisă a membrilor Consiliului Consultativ pentru Prevenirea Torturii către instituțiile internaționale [http://www.viitorul.org/public/1934/ro/Moldova Letter of Concern 13.04.2009 RO.pdf](http://www.viitorul.org/public/1934/ro/Moldova%20Letter%20of%20Concern%2013.04.2009%20RO.pdf)

prompte privind violările drepturilor omului, în special privind numeroase cazuri de maltratare de către poliție”³⁶;

- Amnesty International Moldova a lansat, pe 17 aprilie, un Memorandum în care se spune despre „aplicarea excesivă a forței de către colaboratorii poliției după demonstrații” și „aplicarea răspîndită a torturii și a altor forme de tratament inuman și degradant în detenție”³⁷;
- Mai multe cazuri de arest după evenimentele din 7 aprilie, legate inclusiv de tortură, au ajuns la CEDO, Înalta instanță urmînd să le examineze în regim de urgență³⁸;
- Anatol Mătășaru, care afirmă că este deținut în condiții inumane și degradante, a trimis o nouă plîngere la CEDO³⁹;
- Un grup de deținuți din penitenciarul Nr. 1 din Taraclia a declarat greva foamei în semn de protest contra tratamentului inuman la care sînt supuși zilnic. Despre aceasta a declarat Ștefan Urîtu, președintele Comitetului Helsinki pentru Drepturile Omului din Moldova⁴⁰;
- Serviciile speciale transnistrene au reținut trei polițiști moldoveni, care se aflau la Tiraspol în misiune de serviciu. Cîteva ONG-uri și rudele acestor polițiști au solicitat eliberarea lor⁴¹;

Drepturile copilului

Deficiențe și probleme

- În ianuarie-mai 2009 numărul copiilor victime ale abuzurilor sexuale și violenței în familie a crescut cu circa 30 de persoane comparativ cu perioada similară a anului trecut. Aceste date se conțin în studiul comparativ efectuat de Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii „Amicul”⁴²;
- Potrivit datelor MAI, 19 minori au fost reținuți de poliție după protestele violente din 7 aprilie 2009.

Îndeplinirea Recomandărilor Consiliului Europei / Executarea deciziilor CEDO

Evoluții

- Trei evenimente majore ale Proiectului Comun al Comisiei Europene și al Consiliului Europei împotriva corupției, spălării banilor și finanțării terorismului în Republica Moldova (MOLICO) au avut loc în data de 8, 9 și 10 iulie în Chișinău⁴³.
- Curtea europeană a drepturilor omului (CEDO) nu va mai examina cererile în funcție de perioada în care au fost înregistrate, ci în dependență de importanța acestora. Despre aceasta a comunicat audienților Școlii de studii politice din Moldova judecătorul Moldovei la CEDO Mihai Poalelungi.

Deficiențe și probleme

- Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a aprobat o Rezoluție privind funcționarea instituțiilor democratice în R. Moldova, prevederile căreia, în cea mai mare parte, nu au fost realizate⁴⁴.
- Vicepremierul a afirmat că administrația publică locală nu-și onorează obligațiunile față de executarea deciziilor CEDO și neagă orice formă de colaborare cu autoritățile publice centrale menite să identifice soluții concrete pentru problemele existente în acest domeniu, cum ar fi acordarea spațiului de locuit, precum și nihilismul juridic în executarea unor hotărîri judecătorești definitive luate de instanțele naționale⁴⁵;
- Numărul adresărilor cetățenilor R. Moldova la CEDO este în creștere, la fel ca și numărul condamnărilor țării noastre de către instanța de la Strasbourg.

Cooperarea cu societatea civilă

Evoluții

- A fost instituit Registrul de stat al organizațiilor necomerciale și stabilit Regulamentul privind registrul respectiv⁴⁶.

Deficiențe și probleme

- Relația între autoritățile publice centrale și ONG-uri s-a înrăutățit după evenimentele post-electorale, dialogul guvernării cu societatea civilă fiind unul sporadic;
- Îndată după alegerile parlamentare din 5 aprilie, mai multe ONG-uri care fac parte din Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte – „Coaliția 2009” au devenit ținta unor controale din partea Inspectoratului Fiscal Principal de Stat. Pe 30 aprilie, „Coaliția 2009” a solicitat Inspectoratului Fiscal Principal de Stat răspunsuri

³⁶ Comisarul CoE pentru drepturile omului critică comportamentul poliției moldovenești www.info-prim.md.

³⁷ Memorandum: Îngrijorarea Amnesty International privind acțiunile poliției în timpul și după evenimentele din 7 aprilie 2009 din Chișinău <http://www.amnesty.md/library/documents.php?id=247&ln=ro&typ=news>

³⁸ CEDO examinează 5 plângeri împotriva Moldovei, depuse după violențele din 7 aprilie <http://sanatate.md/?l=ru&a=newsprotv&i=1704>; CEDO analizează tortura de la Chisinau <http://www.interlic.md/2009-05-27/cedo-analizeaza-tortura-de-la-chisinau-10377.html>; CEDO: R.Moldova va raspunde pentru abuzurile in cazul Mătășaru <http://politicom.moldova.org/news/cedo-rmoldova-va-raspunde-pentru-abuzurile-in-cazul-mtsaru-198742-rom.html>.

³⁹ Anatol Matasaru, detinut in conditii inumane si degradante, trimite o noua plângere la CEDO <http://www.stireazilei.md/news-959>.

⁴⁰ Un grup de deținuți din Taraclia se află în greva foamei <http://www.azi.md/ro/story/3206>.

⁴¹ ONG și rudele polițiștilor reținuți la Tiraspol cer eliberarea acestora <http://www.info-prim.md/?x=&y=24592>.

⁴² Mai mulți copii sînt victime ale abuzurilor sexuale și violenței în familie – studiu, AP Infotag.

⁴³ MOLICO prezintă cele mai importante rezultate ale activității sale de 3 ani <http://www.bice.md/?news=664>.

⁴⁴ The functioning of democratic institutions in Moldova // Resolution 1666 (2009) <http://assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta09/ERES1666.htm>.

⁴⁵ Iurie Roșca a prezentat, astăzi, totalurile primei luni de activitate în calitate de viceprim-ministru, în cadrul unei conferințe de presă <http://gov.gov.md/ru/arch/?nid=4366948&y=2009&m=07>.

⁴⁶ HG nr. 345 din 30.04.2009.

la mai multe întrebări privind scopul acestor controale și în baza căror decizii a fost dispusă efectuarea acestora⁴⁷;

- Ministerul Justiției a acuzat Coaliția pentru Alegeri Libere și Corecte „Coaliția 2009” de faptul că ar fi co-organizator al protestelor din 7 aprilie, care au degenerat în acte de violență și devastarea clădirilor Parlamentului și Președinției. Acuzațiile s-ar fi bazat pe existența unei declarații prealabile depuse la Primăria mun. Chișinău prin care a fost notificată organizarea de către „Coaliția civică – alegeri 2009” a unei întruniri la 07 aprilie 2009, alături de o declarație similară din partea unui partid politic. Membrii „Coaliției 2009” și-au arătat „nedumerirea și indignarea față de acuzațiile MJ” explicând că MJ a confundat „Coaliția civică – alegeri 2009” cu Coaliția pentru Alegeri Libere și Corecte „Coaliția 2009”⁴⁸.

Libertatea mass media și accesul la informație

Evoluții

- Comisia Electorală Centrală a dispus, prin Regulamentul privind reflectarea campaniei electorale în mijloacele de informare în masă, ca dezbaterile electorale să înceapă înainte de înregistrarea tuturor candidaților, ulterior obligînd Compania publică „Teleradio-Moldova” să demareze dezbaterile;
- Conducerea supremă a statului, persoane ce figurează și în calitate de concurenți electorali, au decis să nu mai apară în reportajele postului public de televiziune „Moldova 1” decît la rubrica „Electorală 2009”;
- Consiliul Coordonator al Audiovizualului a prelungit pînă după alegerile parlamentare anticipate moratoriul privind organizarea concursului pentru licența de emisie pe frecvența de unde a postului PRO TV – Chișinău;
- Majoritatea concurenților electorali, inclusiv partidul de guvernămînt, organizează aproape zilnic conferințe de presă;
- Toți concurenții electorali participă la dezbaterile electorale;
- Concurenții electorali se arată destul de deschiși în a oferi informații jurnaliștilor, în cazul în care sînt solicitați.

Deficiențe și probleme

- În perioada 7-10 aprilie au fost expulzați din Moldova mai mulți jurnaliști români, fiind interzis accesul pe teritoriul țării noastre mai multor jurnaliști străini. Mai mulți jurnaliști au fost reținuți sau abuzați de către poliție;
- Timp de cîteva zile, începînd cu 7 aprilie, a fost sistată transmisiunea pe teritoriul R. Moldova, în rețelele de cablu, a postului românesc de televiziune „Realitatea”;
- Accesul din R. Moldova la mai multe pagini web ale rețelelor sociale (www.facebook.com, www.odnoklassniki.ru ș.a.) au fost blocate timp de aproximativ o săptămînă după protestele din 6-7 aprilie 2009. Probleme cu accesarea paginii web au avut și alte site-uri media moldovenești (www.unimedia.md, www.jurnal.md, www.garda.com.md);
- În campania electorală pentru alegerile parlamentare anticipate au fost înregistrate mai multe cazuri în care jurnaliștilor le-a fost barat accesul la întîlnirile publice ale premierului Zinaida Greceanîi, într-un caz (la Dondușeni) jurnaliștii fiind amenințați cu aplicarea armei de către paza de corp;
- Organizațiile neguvernamentale din domeniul mass-media semnaleză cu profundă îngrijorare înrăutățirea climatului de funcționare a presei și degradarea libertății de exprimare în Republica Moldova în ajunul alegerilor parlamentare anticipate⁴⁹;
- SIEMO (Orzanizația Media din Sud-Estul Europei) s-a declarat alarmată de ultimele evoluții a mass media în R. Moldova⁵⁰;
- „Coaliția 2009” a difuzat o declarație în susținerea PRO TV Chișinău, în care cere să se respecte dreptul la informare echidistantă și pluralistă⁵¹;
- Rapoartele de monitorizare a comportamentului posturilor TV în campania electorală pentru alegerile parlamentare anticipate arată că mai multe posturi de televiziune continuă să reflecte distorsionat și tendențios concurenții electorali⁵²;
- Potrivit raportului unui grup de experți, care au lucrat sub egida Centrului Acces-Info, în cel de-al doilea trimestru al anului (aprilie-iunie) accesul la informație cu caracter oficial în R. Moldova a degradat esențial, atingînd la cel mai jos nivel din anul curent⁵³.

⁴⁷ Vezi: www.civic.md/comunicate-de-presa/coalitia-2009-cere-transparenta-in-procesul-de-verificare-fiscala-a-organizatiilor-neguernamentale.html.

⁴⁸ Coalitia-2009 respinge acuzațiile MJ <http://politicom.moldova.org/news/coalitia2009-respinge-acuzațiile-mj-197941-rom.html>

⁴⁹ Declarația organizațiilor mass-media, <http://www.civic.md/comunicate-de-presa/declaratia-organizatiilor-massmedia-in-legatura-cu-inrautatarea-climatului-de-funcționare-a-presei.html>.

⁵⁰ SEEMO/IPI Deeply Concerned about Recent Media Developments in Moldova, www.siemo.org.

⁵¹ Declarație privind situația postului de televiziune Pro TV Chișinău <http://www.alegeliber.md/index.php/ro/declaratii-comunicate?start=10>.

⁵² Rapoartele de monitorizare prezentate de APEL și CIJ sunt disponibile pe www.apel.md și www.ijc.md.

⁵³ Comunicat de presă Acces-Info, <http://www.acces-info.org.md/index.php?cid=216&lid=876>.

2. CONSOLIDAREA CAPACITĂȚII ADMINISTRATIVE

Reforma administrativă / Eficiența administrativă

Evoluții

- Continuă activități de instruire a angajaților din serviciul public⁵⁴;
- Este elaborat și propus spre consultare un proiect de hotărâre privind clasificarea funcțiilor publice;
- Autoritățile beneficiază de asistență externă pentru implementarea mecanismelor descentralizării administrative⁵⁵; continuă activități de colaborare în domeniu;
- Se desfășoară conferințe regionale de lansare a elaborării strategiilor de dezvoltare regională⁵⁶;
- Autoritățile locale sînt instruite în sfera tehnologiilor informaționale;
- Sfera Tehnologiilor Informaționale (TI) se dezvoltă dinamic, au apărut noi operatori pe piața comunicațiilor electronice⁵⁷;
- Sînt aprobate reglementări moderne privind comunicațiile electronice⁵⁸;
- Sînt implementate tehnologii electronice de depunere a unor autorizări⁵⁹.

Deficiențe și probleme

- Oficial de cel mai înalt rang înalt afirmă că situația în domeniul implementării și coordonării procesului de integrare europeană este defectuoasă din cauza implicării factorilor politici, a unor piedici generate de interese de grup⁶⁰;
- Nu este elaborată și aprobată o nouă Strategie de reformă a administrației publice centrale, aplicarea celei anterioare nu este confirmată de un act oficial și nu există un nou plan de acțiuni de implementare;
- Punerea în aplicare a noilor reglementări din sfera serviciului public se realizează anevoios și cu deficiențe⁶¹;
- Reforma APL stagnează, se atestă factori nocivi, care creează deficiențe în implementarea reformelor⁶²;
- Reprezentanții ai autorităților locale continuă să acuze guvernarea de implicare în gestionarea treburilor locale, obstrucționarea finanțării⁶³;
- Deși se atestă o ușoară ameliorare, Republica Moldova rămîne calificată drept țară cu o rată foarte mare a pirateriei software⁶⁴; utilizarea de către administrația de stat a programelor nelicențiate și situația economică precară a populației generează și mențin starea respectivă în Moldova;
- Dezvoltarea mai rapidă a Internetului este obstrucționată de lipsa infrastructurii și neajunsurile reglementării de creare a acestuia în noile edificii (construcții)⁶⁵.

Depolitizarea administrației publice

Deficiențe și probleme

- Continuă să fie atestate tratamente diferențiate ale autorităților APL, în dependență de apartenența politică⁶⁶;
- Activitatea Primăriei mun.Chișinău a fost obstrucționată prin blocarea conturilor de către organele de executare, în scopul asigurării executării unor hotărâri ale CEDO, pentru care este responsabil Guvernul RM⁶⁷;
- Nu sînt instituite mecanisme necesare pentru depolitizarea administrației publice, noua Lege cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nu conține prevederi suficiente care să asigure stabilitate și independență funcționarilor.

Interferența intereselor administrative și economice

Evoluții

- Au fost lansate discuții privind Foia de parcurs pentru îmbunătățirea mediului de afaceri⁶⁸;
- Continuă activități de facilitare a activității de întreprinzător⁶⁹;

⁵⁴ Ateliere de Instruire privind implementarea Legii cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, integrarea socio-profesională a noilor angajați.

⁵⁵ Vizita de lucru la MAPL a lui Glen Wright, expert internațional în descentralizare administrativă.

⁵⁶ Conferințele desfășurate în luna mai, în orașele-reședință a centrelor regiunilor de dezvoltare Nord (Bălți), Centru (Ialoveni) și Sud (Cimișlia), de către MAPL în parteneriat cu Proiectul de asistență tehnică "Moldova: Cooperare în dezvoltare regională", finanțat de DFID și SIDA.

⁵⁷ În primul semestru ANRCETI a autorizat 40 de noi operatori.

⁵⁸ HG 284 din 13.04.2009 pentru aprobarea Regulilor privind protecția rețelelor de comunicații electronice și executarea lucrărilor în zonele de protecție și pe traseele liniilor de comunicații electronice; Hotărârea ANRCETI Nr.85 din 28.04.2009 privind definirea listei piețelor relevante de rețele și/sau servicii de comunicații electronice.

⁵⁹ Din luna iunie, la Agenția de Stat pentru Proprietate Intelectuală (AGEPI) este posibilă depunerea cererilor și documentelor în format electronic, cu utilizarea semnăturii digitale, www.agepi.md.

⁶⁰ Interviu lui Andrei Stratan, viceprim-ministru, ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene, publicația Timpul, 19.06.2009.

⁶¹ Din cauza lipsei modificărilor în legislație și a noilor reglementări subordonate, Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nu este pe deplin aplicabilă, deși a intrat în vigoare mai bine de jumătate de an.

⁶² Schimbarea ministrului APL și aducerea în post a unei persoane care ultimii 3 ani nu a fost în țară poate afecta ritmurile reformei APL.

⁶³ Declarații ale Ligii Naționale a Asociațiilor de Primari și Asociația Președinților de Raioane "Pro-Europa", 23.05.2009.

⁶⁴ Moldova s-ar situa pe locul 7 din 110 țări ale lumii cu cea mai mare rată de piraterie software, studiu Business Software Alliance, mai 2009.

⁶⁵ Declarații ale reprezentanților Asociației Naționale a companiilor private din sfera tehnologiilor informaționale, 26.05.2009.

⁶⁶ La concursul „Cea mai modernă, mai salubră și mai amenajată localitate” pentru anul 2008 cele mai multe premii bănești au fost acordate localităților conduse de reprezentanți ai PCR. M.

⁶⁷ Comunicatul de presă al Primăriei mun.Chișinău, 08.06.2009.

⁶⁸ Masa rotundă sub egida Ministerului Economiei și Comerțului în parteneriat cu Proiectul USAID/BIZTAR;

- Este aprobat Regulamentul privind realizarea achizițiilor publice de servicii de proiectare a lucrărilor (HG nr.352 din 05.05.2009).

Deficiențe și probleme

- Curtea de Conturi a constatat multiple deficiențe și încălcări în domeniul achizițiilor publice⁷⁰;
- Cu toate efectele negative ale crizei economice, continuă practici de utilizare a resurselor financiare bugetare în scopuri neprioritare și neplanificate, fără evaluarea impactului⁷¹;
- Lansarea reconstrucției capitale a sediilor Parlamentului și Președinției nu a fost suficient de argumentată și transparentă, în efectuarea lucrărilor sînt interesați factori guvernamentali, aflați în conflict de interese⁷².

Stabilitatea politicii de guvernare

Deficiențe și probleme

- Alegerile din 5 aprilie 2009 au polarizat puternic societatea, a scăzut încrederea în autoritățile publice (Parlament, Guvern, Președinte)⁷³;
- Guvernul a introdus arbitrar regim de vize pentru cetățenii României, deși există o lege care abolește vizele pentru cetățenii UE (HG nr.269/08.04.2009). Situația respectivă a afectat schimburile comerciale și investițiile;
- Conform datelor camerei Înregistrării de Stat, investițiile străine în capitalul social al întreprinderilor înregistrate în Republica Moldova s-au redus considerabil, comparativ cu anul trecut;
- Limitarea înmatriculării la studii superioare afectează autonomia universitară și reduce posibilitățile de dezvoltare a instituțiilor de învățămînt superior⁷⁴;
- Deși a fost anunțat oficial, un „program anticriză” al Guvernului RM nu a fost publicat și nici pus în aplicare;
- Conform unor studii externe, Moldova nu a luat suficiente măsuri anticriză și procesele respective ar putea avea un impact negativ foarte puternic⁷⁵.

Probitatea și transparența guvernării / Combaterea corupției

Evoluții

- Cu susținere externă, sînt implementate proiecte de facilitare a accesului la informații⁷⁶;
- Se realizează activități de punere în aplicare a evaluării riscurilor de corupție în instituțiile publice⁷⁷;
- Sînt puse în aplicare noi mecanisme de sesizare privind cazurile de corupție⁷⁸;
- Implementarea Planului Preliminar de Țară a avut un impact pozitiv în mai multe domenii⁷⁹;
- Se atestă anumite îmbunătățiri privind aprecierea răspîndirii corupției în anumite grupuri profesionale (funcționari din primărie, judecători, procurori, vameși, polițiști)⁸⁰;
- A început să funcționeze Consiliul Civil pentru monitorizarea CCCEC, i-au fost acordate dotări (cu suportul AED/PPT);
- În primul semestru au fost înregistrate 1368 sesizări cu privire la infracțiuni de corupție și conexe, a fost dispusă începerea urmăririi penale în 305 de cazuri, în instanțele de judecată au fost trimise 137 cauze penale, fiind pronunțate 82 sentințe de condamnare (privind 24 colaboratori de poliție, 32 oficiali publici, 5 colaboratori ai serviciului vamal, 1 procuror și 49 persoane din alte categorii).

Deficiențe și probleme

- Comportamentul reprezentanților organelor de drept, abuzurile și tolerarea lor după evenimentele din 7 aprilie 2009 au afectat considerabil probitatea și încrederea în aceste autorități, dar și în administrația centrală la general⁸¹;
- Autoritățile au devenit mai închise pentru mass-media⁸²;
- Implementarea pachetului de legi anticorupție decurge cu mari deficiențe, reglementări foarte importante (conflictul de interese, publicitatea hotărîrilor judecătorești pe cazuri de corupție) nu sînt puse în aplicare;
- Evaluarea riscurilor de corupție îndeplinește probleme serioase, din cauza lipsei resurselor umane adecvate, a instruirii insuficiente a celor implicați în evaluare, tratării superficiale a problematicii de către conducerea instituțiilor;
- În instituțiile publice se menține un risc major al corupției⁸³;

⁶⁹ Grupul de lucru pentru reglementarea activității de întreprinzător examinează mai multe acte legislative;

⁷⁰ Ședința Curții de Conturi din 28.05.2009.

⁷¹ Resurse financiare considerabile alocate prin hotărîrile Guvernului: Nr. 272 din 10.04.2009, nr. 280/10.04.2009, nr. 282 din 10.04.2009; nr. 337 din 28.04.2009; nr.403 din 02.07.2009, nr.404 din 02.07.2009, nr.405 din 02.07.2009.

⁷² Ministrul Construcțiilor și rude ale acestuia au figurat printre fondatorii firmelor care au cîștigat tenderele pentru reconstrucția sediului Parlamentului.

⁷³ Barometrul Opiniei Publice, iulie 2009.

⁷⁴ Din concluziile studiului „Impactul politicilor autorităților publice centrale asupra sistemului universitar din RM”, IDIS „Viitorul”.

⁷⁵ Studiul analitic «Страны СНГ и мировой кризис: общие проблемы и разные подходы», lansat la 24.06.2009, Compania FBK.

⁷⁶ PNUD Moldova peorune granturi pentru proiecte de îmbunătățire a accesului la informație și la procesul decizional prin mijloace informaționale.

⁷⁷ Conform HG nr. 906 din 28.07.2008, au loc instruirii și consultări ale grupurilor de autoevaluare de către experți ai MOLICO și CCCEC.

⁷⁸ Chestionări anonime ale angajaților CCCEC, introducerea sistemului „cartonașele galbene”

⁷⁹ Al cincilea Raport trimestrial consolidat de monitorizare privind implementarea Planului Preliminar de Țară, Alinața Anticorupție, 16.04.2009.

⁸⁰ Evoluția percepției fenomenului corupției în republica Moldova (2005-2009), raport de cercetare iulie 2009, IMAS+INC, cu suportul MOLICO.

⁸¹ A se vedea în acest sens și declarația Alianței Anticorupție, 17.04.2009.

⁸² Raportul trimestrial (ianuarie – martie 2009), Centrul „Acces-info”; Conferința „Reacția autorităților la cazurile de corupție semnalate în presă”, 10.04.2009, publicația Ziarul de Gardă.

⁸³ Din concluziile celui de al cincilea Raport trimestrial consolidat de monitorizare privind implementarea Planului Preliminar de Țară, Alianța Anticorupție, 16.04.2009.

- Conform unor sondaje, a crescut nemulțumirea populației față de eforturile anticorupție ale autorităților, corupția continuă să reprezinte o îngrijorare constantă⁸⁴; sondaje specializate arată o creștere a importanței corupției în lista problemelor cu care se confruntă populația⁸⁵;
- Au finalizat programe de asistență străină (MOLICO, PPT), resurse pentru reformele în domeniu rămân mai puține, autoritățile nu au alocat resurse speciale pentru implementarea Strategiei naționale anticorupție.

⁸⁴ Barometrul Opiniei Publice, iulie 2009.

⁸⁵ Evoluția percepției fenomenului corupției în republica Moldova (2005-2009), raport de cercetare iulie 2009, IMAS+INC, cu suportul MOLICO.

3. CONFLICTUL TRANSNISTREAN

Alegerile parlamentare au tensionat relațiile Chișinău-Tiraspol

În cadrul alegerilor parlamentare programate pentru 5 aprilie 2009, tentativa autorităților moldovene de a deschide o secție de votare pentru alegătorii din satul Corjova (satul natal al președintelui moldovean Vladimir Voronin), aflat în zona de securitate, a fost calificată de către autoritățile transnistrene drept o provocare a autorităților de la Chișinău. Potrivit agenției transnistrene oficiale, "Olviapress", la 5 aprilie, către ora 7.00, înaintea deschiderii secției de votare a avut loc un miting de protest, desfășurat sub drapelele Transnistriei și Rusiei, cu lozinci: "Nu alegerilor ilegale!", "Naționalismului – nu, negocierilor de pace – da"! Înaintea începerii votării, cîțiva manifestanți au pătruns în secția de votare și au confiscat urna de vot. Pentru clarificarea situației, locul incidentului a fost vizitat de membrii Comisiei Unificate de Control (CUC) din partea Ucrainei, Moldovei și ai misiunii OSCE.

Procuratura Generală a Republicii Moldova a deschis o cauză penală în legătură cu zădărnicierea desfășurării alegerilor la Corjova. Cu această ocazie co-președintele CUC din partea Transnistriei, Oleg Beleacov, a declarat că decizia Procuraturii este una politică, întrucît satul Corjova se află este sub jurisdicția Transnistriei. Potrivit lui, un dosar penal pe marginea acestui caz ar fi trebuit să instrumenteze autoritățile transnistrene fiindcă autoritățile moldovene sînt cele care au comis un act ilegal pe teritoriul Transnistriei.

Reacțiile oficialităților transnistreni la criza politică din Republica Moldova

Criza politică din Republica Moldova, provocată de revolta din 7 aprilie 2009, a fost pe larg mediatizată în regiunea transnistreană. Concluziile principale pe care le-au vehiculat propagandiștii transnistreni s-au redus la afirmații de genul – "ceea ce s-a întîmplat la Chișinău în zilele de 6–7 aprilie ca urmare a alegerilor parlamentare confirmă, o dată în plus, corectitudinea alegerii căii independenței Transnistriei față de Republica Moldova". Propagandiștii transnistreni s-au străduit să-și extindă concluziile și asupra viitorului Republicii Moldova – "tinerii care au ieșit la proteste spontane au viziuni pro-românești și sînt susținuți de forțe politice pro-românești. Dacă nu acum, atunci în viitor Republica Moldova se va uni cu România... În urma crizei președintele Voronin și-a fortificat pozițiile în interiorul Moldovei, dar a pierdut mult pe dimensiunea reintegrării țării. Nu poate avea loc reintegrarea țării pe fundalului unui "factor românesc" atît de puternic", care are capacitatea să organizeze o "lovitură de stat" la Chișinău, după cum a declarat președintele Voronin".

În același context, liderul transnistrean Igor Smirnov a declarat pentru agenția rusă "Interfax" că nu mai are ce discuta cu actualele autorități de la Chișinău după evenimentele din 6–7 aprilie: "comunitatea internațională s-a putut convinge cu cine avea de-a face. Ce să discutăm cu o putere care este în conflict cu propriul popor. Chiar crede cineva că această putere ar putea apăra transnistrenii de naționaliști?" Potrivit ministrului-adjunct al securității (MGB) transnistrene, Valeri Lunevici, "în vederea prevenirii unor eventuale provocații a fost adusă în stare de alertă efectivul subdiviziunii cu destinație specială "DELTA" a MGB-ului transnistrean". Aceste atitudini arată că autoritățile moldovene au făcut un mare deserviciu procesului de reintegrare a țării, invocînd "factorul românesc" drept principala cauză a violențelor din 6–7 aprilie.

Eforturile de reluare a procesului de negocieri

La 28 aprilie 2009, la Viena au avut loc consultări în format "3+2" (fără participarea reprezentanților Republicii Moldova și ai Transnistriei). Participanții la consultări din partea Rusiei, Ucrainei, OSCE, SUA și UE au ajuns la concluzia că este necesară reluarea negocierilor în format "5+2". De asemenea, participanții la consultări au menționat importanța contactelor dintre părțile implicate în conflict la toate nivelele, incluzînd grupurile de experți.

La 29 aprilie 2009, în cadrul unui interviu televizat, președintele în exercițiu Vladimir Voronin, a declarat că "problema integrității teritoriale a țării este de cea mai mare importanță pentru conducerea Moldovei". El a subliniat că "în situația care s-a creat după alegerile din 5 aprilie unii politicieni de croială politică ieftină încearcă să joace cartea lor, inclusiv în problema reglementării transnistrene... Însă soluționarea acestei probleme nu trebuie pusă în legătură cu evenimentele care au avut loc la începutul lunii aprilie. În procesul reglementării transnistrene trebuie să avansăm. Și în situația ce s-a creat fiecare trebuie să se ocupe de lucrul său, inclusiv politicienii și Parlamentul... Faptul că la Viena au fost examinate perspectivele începerii procesului de negocieri în format deplin, pentru prima dată după mulți ani, ne bucură și ne încurajează foarte mult". Potrivit lui Voronin, "în soluționarea problemei transnistrene conducerea țării va urma politica anterior edificată".

La 30 aprilie, ministrul Reintegrării, Vasili Șova, a avut o serie de întreveneri cu Re prezentantul Special al Uniunii Europene în Republica Moldova, Kalman Miszei, șeful Misiunii OSCE în Moldova, Philip Remler, și ambasadorul SUA, Asif Chaudhry, în cadrul cărora a fost efectuat un schimb de opinii asupra reglementării transnistrene. Ministrul Șova a menționat disponibilitatea de a continua consultările în diverse configurații în scopul pregătirii întîlnirii în formatul "5+2" și de a organiza în luna iunie un seminar consacrat demilitarizării și întăririi încrederii în sfera militară. În același context, liderul transnistrean Igor Smirnov și șeful diplomației de la Tiraspol, Vladimir Yastrebiak, la întîlnirile pe care le-au avut cu reprezentanții mediatorilor și observatorilor internaționali au ținut să sublinieze că formatul "5+2" este unul consultativ, menit să ofere un cadru pentru schimburi de păreri și nicidecum pentru adoptarea unor decizii, lucru care ține de competența exclusivă a părților implicate în conflict.

În aceeași ordine de idei, în perioada 21–22 iunie, la Viena au avut loc consultări în format "5+2". Igor Smirnov le-a calificat drept utile pentru găsirea unor mijloace de conjugare a eforturilor în vederea combaterii criminalității și a traficului cu ființe umane și droguri.

Liderii transnistreni nu-și fac iluzii în privința reluării procesului de negocieri

Liderul transnistrean Igor Smirnov a oferit, la 14 mai, un interviu postului de televiziune din Rusia "TV Center" în cadrul căruia a menționat că nu-și face nici un fel de iluzii în privința reluării procesului de negocieri cu autoritățile de la Chișinău. Smirnov a profitat de ocazie pentru a se referi la impactul evenimentelor din 7 aprilie 2009 asupra relațiilor dintre Chișinău și Tiraspol. Pentru Smirnov evenimentele menționate au fost previzibile întrucât Republica Moldova ar promova o politică naționalistă de separare a cetățenilor pe criterii etnice. De asemenea, Smirnov a menționat că nu are nici o încredere în autoritățile de la Chișinău care semnează documente pe care apoi le ignoră și, în general, promovează politici oscilante – ba orientate spre UE, ba spre Rusia. În aceeași ordine de idei șeful diplomației transnistrene, Vladimir Yastrebceak, a ținut să reitereze că autoritățile transnistrene sînt dispuse să reia procesul de negocieri în format "5+2" doar atunci cînd vor fi înlăturate toate barierele impuse Transnistriei. De asemenea, Yastrebceak a menționat că politica externă a Transnistriei are drept priorități relațiile cu Rusia, Ucraina, UE și cu partenerii din cadrul CSI-2.

În pofida relatărilor optimiste ale autorităților moldovene referitoare la perspectivele reglementării transnistrene, în special după vizita din 22 iunie la Moscova și întîlnirile președintelui în exercițiu, Vladimir Voronin, cu președintele Dmitri Medvedev și premierul Vladimir Putin, liderul transnistrean Igor Smirnov declară că reintegrarea Moldovei este imposibilă. Pe lîngă clișeele propagandistice mai vechi Smirnov apelează la argumente mai noi pentru a-și fundamenta aserțiunile – din cauza destabilizării politice din Republica Moldova nu are cu cine discuta pe marginea reglementării transnistrene, "căci nu va discuta cu un președinte interimar". Transnistria își va menține și în continuare linia strategică privind consolidarea independenței și a apropierii treptate de Federația Rusă.

Evenimentele din Republica Moldova nu vor influența strategia Transnistriei

Autoritățile transnistrene au anunțat că strategia lor de realizare a obiectivelor ce reies din rezultatele referendumului din septembrie 2006 nu poate fi influențată de evenimentele politice post-electorale din Republica Moldova. Astfel, autoritățile de la Tiraspol intenționează să continue fortificarea independenței Transnistriei cu scopul asocierii acesteia cu Federația Rusă. În acest context reluarea negocierilor în format "5+2" poate avea loc doar dacă vor fi înlăturate toate presiunile de natură să prejudicieze interesele Transnistriei, lucru fixat în Declarația de la Barviha. Autoritățile transnistrene și-au manifestata disponerea de a participa la seminarul de la Helsinki din luna iunie, desfășurat sub auspiciile OSCE, pentru a discuta problemele consolidării încrederii reciproce în domeniul militar și al securității. Transnistria a format deja un grup de experți în domeniile menționate, așteptînd ca Chișinăul să facă același lucru.

În cadrul unei conferințe organizate la 27 mai 2009 de Institutul țărilor CSI, condus de Constantin Zatulîn, șeful diplomației transnistrene, Vladimir Yastrebceak, a menționat că declarațiile Chișinăului privind dialogul cu partea transnistreană nu au nicio pondere atîta timp cît nu e ales un nou președinte al Republicii Moldova. În al doilea rînd, în prezent nu e clar ce statut are Vladimir Voronin – de președinte al Parlamentului sau de șef al statului, lucru care generează confuzii, împiedicînd reluarea dialogului. În al treilea rînd, invocarea de către Chișinău a atașamentului față de continuarea negocierilor în format "5+2" a devenit tradițională, dar nu semnifică nimic mai mult decît plecăciuni față de partenerii occidentali, pe care ar vrea să-i asigure că în Republica Moldova după alegerile parlamentare nu s-a întîmplat nimic, deși au avut loc evenimente care trebuie luate în considerație la negocieri. În la patrulea rînd, instabilitatea politică din Republica Moldova poate dura destul de mult, perioadă în care funcționarii moldoveni vor evita să-și asume riscuri, purtînd discuții serioase, iar eventualii lor succesori vor prefera să aibă drept punct de referință prevederile legii din 2005, care prevede statut de autonomie pentru Transnistria, lucru inacceptabil pentru aceasta din urmă. În al cincilea rînd, luați împreună și separat factorii menționați mai sus îndepărtează Transnistria de Republica Moldova.

Conflictul ramurilor puterii din Transnistria

La 15 aprilie 2009, deputații din Sovietul suprem din Transnistria au votat în prima lectură amendamentele la constituție, dînd curs "inițiativei a celor 17 deputați" (în total în Sovietul supreme sînt 43 de deputați), care au demarat procedura de modificare. Cei 17 făceau parte preponderent din fracțiunea Partidului "Obnovlenie", condus de speaker-ul Evgheni Șevciuk. Esența modificărilor constă în: lichidarea postului de vice-președinte; obligarea cabinetului de miniștri de a prezenta dări de seamă nu doar președintelui, ci și forului legislativ; obligarea președintelui să adreseze mesaje forului legislativ în fiecare an; votarea de către forul legislative cu 2/3 de voturi a persoanei care va ocupa funcția de președinte în eventualitatea survenirii vacanței acesteia. Persoana care va efectua interimatul va rămîne în funcție pînă la înlăturarea cauzelor care au provocat această stare sau pînă la alegerile prezidențiale, la care nu va putea participa.

Reacția lui Igor Smirnov și a cabinetului său de miniștri față de "inițiativa celor 17" a fost extrem de negativă. Smirnov a propus amînarea votării în prima lectură și supunerea inițiativei respective unor dezbateri publice largi. Argumentele lui s-au referit la încălcarea principiului "separației puterilor" în eventualitatea adoptării finale a amendamentelor. Smirnov a insistat că amendamentele ar fi îndreptate împotriva vice-președintelui Alexandr Koroliov, care ar putea să-i succedă la putere.

Armonizarea legislației Transnistriei cu cea a Rusiei și circulația rublei rusești în regiune

“Grupul celor 17” care a inițiat modificarea constituției transnistrene și-a motivat acțiunile prin intenția de a armoniza cadrul legislativ al regiunii transnistrene cu cel al Rusiei. Pe de altă parte, concluzia la care au ajuns susținătorii lui Smirnov este că speaker-ul Sovietului suprem urmărește transformarea de o manieră voluntaristă a republicii prezidențiale în republică semi-prezidențială. Potrivit lor acest gen de transformări este inadmisibil în situația actuală și că regimul prezidențial și-a demonstrat eficiența. La dezbaterile care au anticipat votarea amendamentelor constituționale a participat și Igor Smirnov. Dezbaterile au dovedit că, atât Smirnov, cât și Șevciuk înțeleg *ajustarea legislației transnistrene la cea rusească* după cum le convine lor personal. În semn de protest că legislativul transnistrean nu a luat în considerație obiecțiile sale, Smirnov și membrii cabinetului lui de miniștri au părăsit sala de ședințe. Totuși, înainte de a părăsi sala Smirnov a amenințat cu desfășurarea unui referendum pe problema în cauză.

Pierzând lupta propagandistică și nerezistând presiunilor "inițiativa celor 17" de modificare a constituției transnistrene a fost retrasă. Totuși, potrivit lui Smirnov armonizarea legislației transnistrene cu cea a Rusiei va continua, dar trebuie să se facă având în vedere prevederile exprese ale Constituției Federației Ruse. În același timp, Smirnov insistă că armonizarea nu semnifică unificare. De fapt, acesta înseamnă că sub paravanul "armonizării" se poate încerca promovarea intereselor grupărilor mai influente.

Concomitent cu armonizarea legislației transnistrene cu cea rusească deputații de la Tiraspol examinează și posibilitatea punerii în circulație pe teritoriul regiunii și a rublei rusești. Reprezentanții Băncii republicane din Transnistria au contestat însă inițiativa legiferării circulației rublei rusești deopotrivă cu a celei transnistrene. Potrivit experților în domeniul bancar, punerea în circulație a rublei rusești pe teritoriul Transnistriei ar avea următoarele consecințe negative: pierderea controlului asupra ofertei de bani și asupra proceselor de emisie; devalorizarea valutei locale; transferarea de către agenții economici în valută rusească a valutei locale, care va fi astfel eliminată din circuitul local; pierderea controlului asupra inflației; creșterea ratei sectorului ilegal al economiei; pierderea încrederii populației în politicile economice promovate de autorități. În definitiv, Transnistria și-ar putea pierde "suveranitatea economică" ca urmare a eventualei puneri în circulație a rublei rusești.

Suportul financiar al Rusiei pentru Transnistria

La 26 iunie Rusia a efectuat transferul a \$7,3 milioane pe contul Sovietului suprem al Transnistriei. Aceste resurse fac parte din cea de treia tranșă de "ajutor umanitar financiar" acordat Transnistriei în anul curent. Baniile vor fi utilizați ca adaos la pensii, asigurarea cu produse alimentare a unor categorii defavorizate de cetățeni dintr-un șir de instituții în grija cărora se află. Potrivit agenției "Novii Reghion-2" acest ajutor este acordat ca urmare a adresării din 19 decembrie 2008 a Sovietului suprem al Transnistriei către Duma de Stat a Rusiei în care se argumentează necesitatea ajutorului financiar umanitar "în scopul înlăturării tendințelor negative în economie și asigurarea protecției sociale a populației defavorizate". Agenția menționată mai precizează că Transnistria primește deja al treilea an astfel de ajutoare financiare din partea Rusiei.

4. JUSTIȚIE

Capacitatea de impunere a respectării legii / Statutul și independența judecătorilor și procurorilor / Transparența

Evoluții

- Se atestă o scădere a ratei criminalității (în primele 6 luni au fost înregistrate 11541 infracțiuni, în scădere cu 828 (6,7 la sută) comparativ cu perioada analogică a anului 2008)⁸⁶;
- Procuratura continuă să-și reformeze activitatea, conform noii legi⁸⁷;
- Este adoptat Regulamentul privind modul de determinare a mărimii cheltuielilor pentru efectuarea actelor de executare (HG nr.285 din 13.04.2009);
- Comitetul de Coordonare pentru implementarea Programului Comun al Consiliului Europei și Comisiei Europene privind sporirea independenței, transparenței și eficienței justiției în Republica Moldova a evaluat pozitiv acțiunile întreprinse, au fost elaborate propuneri pentru revizuirea Planului de implementare;
- Se atestă anumite îmbunătățiri privind aprecierea răspîndirii corupției în anumite grupuri de justițieri (judecători, procurori, polițiști)⁸⁸.

Deficiențe și probleme

- Rapoartele Centrului pentru Drepturile Omului din Moldova (CpDOM) continuă să constate multiple probleme în sfera asigurării accesului la justiție, a dreptului la proces echitabil, executarea hotărîrilor judecătorești, dreptul la apărare calificată⁸⁹;
- Observatori străini menționează necesitatea redresării situației în justiție, stoparea acuzațiilor politizate, a justiției prin telefon⁹⁰;
- Rezoluția Parlamentului European referitoare la situația din Republica Moldova după alegerile parlamentare⁹¹ conține îngrijorări privind accesul la justiție și funcționarea adecvată a instanțelor în procesele intentate urmare a protestelor din 7 aprilie 2009;
- Se atestă multiple cazuri de încălcări de către judecători a termenelor de redactare a hotărîrilor judecătorești, fapt care afectează termenele de examinare a cauzelor de către instanțele de apel și recurs, drepturile părților la proces⁹²;
- Studii independente atestă multiple probleme în majoritatea componentelor sistemului justiției Republicii Moldova, inclusiv sub aspectul implementării PAUERM⁹³;
- Încrederea populației în justiție rămîne la un nivel redus, se atestă chiar o ușoară scădere⁹⁴;
- Întîrzie implementarea unor măsuri prevăzute în Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei de consolidare a sistemului judecătoresc.

Instruirea specialiștilor din sistem / Asigurarea materială

Evoluții

- Este anunțat un nou concurs pentru ocuparea locurilor de candidați la funcția de judecător (10 locuri) și procuror (25 locuri)⁹⁵;
- Se desfășoară seminare de instruire în sfera deontologiei judiciare (27.05.2009), cursuri de instruire în domeniul tehnologiilor informaționale;
- Au loc activități de evaluare pentru Măsurarea Performanței Instanțelor de Judecată, a resurselor umane⁹⁶;
- Este renovat integral sediul judecătoriei Comrat⁹⁷.

Deficiențe și probleme

- Procesul de numire în funcții a absolvenților primei promoții a INJ a evidențiat probleme legate de refuzul absolvenților de a prelua locurile propuse;
- CSM a constatat că unii judecători și angajați ai instanțelor nu participă la cursuri de instruire continuă la care au fost înscriși anterior, sub pretexte nefîntemeiate;
- Nu este aprobată Concepția de finanțare a justiției, resursele alocate nu acoperă necesitățile pentru efectuarea actului de justiție calitativ și operativ;
- Mecanismul de implementare a unor prevederi referitoare la cheltuielile de judecată nu este elaborat și pus în aplicare⁹⁸;
- Instanțele de judecată nu au încăperi separate pentru asigurarea securității victimelor și martorilor, Guvernul nu asigură instanțele judecătorești cu necesitățile referitoare la localuri, mijloace de transport și alte dotări⁹⁹;

⁸⁶ Bilanțul activității procuraturii pentru jumătate de an, 2009.

⁸⁷ Au fost pregătite Recomandări metodice privind exercitarea activității de procuror în domeniul investigațiilor generale în condițiile legii noi.

⁸⁸ Evoluția percepției fenomenului corupției în republica Moldova (2005-2009), raport de cercetare iulie 2009, IMAS+INC, cu suportul MOLICO.

⁸⁹ Raportul CpDOM privind activitatea pe semestrul I, 2009. Raportul CPDOM pentru 2008.

⁹⁰ Comentariu oferit postului de radio "Europa Liberă", de fostul șef al misiunii OSCE la Chișinău, Louis O'Neill. 28.05.2009.

⁹¹ Rezoluția din 07.05.2009, www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2009-0384+0+DOC+XML+V0//RO.

⁹² Hotărîrea CSM nr.121/6 din 30.04.2009.

⁹³ Studiul "Reforma justiției în contextul implementării Planului de Acțiuni UE-Moldova", Al.Cocîrță, Editura ARC/ADEPT, 2009.

⁹⁴ Barometrul Opiniei Publice, iulie 2009.

⁹⁵ Anunțul Consiliului INJ, 30.06.2009.

⁹⁶ Raportul de inițiere al consultantului internațional, CSM, 09.04.2009.

⁹⁷ Renovarea Judecătoriei Comrat face parte din Programul Preliminar de Țară al „Fondului Provocările Mileniului”.

⁹⁸ Hotărîrea CSM nr. 126 /6 din 30.04. 2009.

⁹⁹ *Ibidem*.

- Trezoreriile teritoriale nemotivat nu acceptă propunerile instanțelor a transferurilor pentru achitarea serviciilor acordate, ceea ce pune în pericol buna funcționare a instanțelor judecătorești¹⁰⁰.

Căi alternative de soluționare a litigiilor / Instituțiile penitenciare

Evoluții

- Sînt aprobate reglementări importante: condițiile de achitare din contul statului a serviciilor de mediere în cauze penale (HG nr. 303/21.04.2009); Regulamentul cu privire la activitatea Comisiei de monitorizare a respectării drepturilor omului în instituțiile care asigură detenția persoanelor (HG nr.286/13.04.2009); Programul de pregătire pentru eliberare și reintegrare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție pe anii 2009-2010 (HG nr.331/23.04.2009);
- A scăzut numărul minorilor condamnați penal¹⁰¹;
- În perioada anului 2008 și 6 luni 2009, din contul mijloacelor proprii și cu suportul autorităților publice locale, au fost efectuate reparații și lucrări de îmbunătățire a condițiilor de detenție în sumă de circa 2 mln lei.

Deficiențe și probleme

- Avocații parlamentari au constatat neajunsuri în activitatea sistemului penitenciar: imposibilitatea de a asigura deținuții cu dreptul la muncă; practică neuniformizată privind calcularea zilelor privilegiate; condiții neadecvate de detenție; carențe în conformarea standardelor recunoscute de detenție a preveniților din cadrul subdiviziunilor MAI; aplicarea relelor tratamente din partea angajaților DIP, MAI, de către însăși condamnații unii față de alții¹⁰²;
- Raportul cu privire la activitatea Mecanismului Național de Prevenire a Torturii 2008 atestă multiple neajunsuri în activitatea instituțiilor penitenciare și recomandă o serie de măsuri necesare a fi urgentate¹⁰³.

¹⁰⁰ Hotărîrea CSM nr.165/7 din 21.05.2009.

¹⁰¹ Conform datelor DIP (comunicat din 03.06.2009), în anul 2008 numărul minorilor condamnați penal a scăzut cu 33 la sută (în 2008 au fost condamnați 445 de minori).

¹⁰² Raportul CpDOM privind activitatea pe semestrul I, 2009,

¹⁰³ Raport CpDOM, <http://www.ombudsman.md/md/anuale/>.

Nivelul de trai al populației

Evoluții

- Ritmul relativ înalt de creștere a salariului mediu înregistrat la început de an s-a temperat în trimestrul II (iar în primul trimestru a fost în mare parte determinat de reducerea numărului de salariați și menținerea intactă a fondului salarial). Astfel, în ianuarie-mai salariul mediu lunar pe economie s-a majorat cu 9,9% în termeni reali și 11,5% în termeni nominali față de perioada similară din 2008. Această creștere a fost susținută în principal de majorarea salariilor în sectorul bugetar de la începutul anului, fiind mai mult un gest pre-electoral. În același timp, în sectoarele afectate de criză salariile s-au redus. Astfel, în mai 2009 comparativ cu mai 2008 s-au redus salariile în industria extractivă (cu 3,9%), în sectorul de construcții (cu 11,3%) și transporturi și comunicații (cu 2,4%).
- Indexarea pensiilor în aprilie 2009 cu 20%, aparent tot este un gest pre-electoral. Conform Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat¹⁰⁴, indexarea acestora are loc anual cu un coeficient calculat ca medie dintre rata anuală a inflației și creșterea salariului anual în anul precedent, ceea ce ar reprezenta 15%. Necesitatea majorării pensiilor este incontestabilă, dar faptul că aceasta a avut loc în ajunul alegerilor parlamentare și în contextul reducerii veniturilor bugetare, creează dubii asupra „bunelor intenții” ale guvernării actuale și a utilizării unor estimări eficiente pe care se bazează deciziile politice ale acesteia.
- Minimul de existență în trimestrul I al anului a scăzut față de trimestrul precedent datorită deflației din această perioadă, totuși fiind mai mare cu 1,5% față de trimestrul I al anului 2008. Luând în considerație deflația din lunile aprilie-mai ne putem aștepta la o reducere nesemnificativă a acestuia și în trimestrul II.

Deficiențe și probleme

- Veniturile disponibile ale populației au înregistrat o descreștere încă în trimestrul I al anului, care a continuat și în lunile aprilie-mai pe fundalul reducerii remitențelor cu ritmuri impresionante. Astfel, în luna aprilie acestea au scăzut cu 42% față de aprilie 2008, dar și față de martie 2009, în pofida sărbătorilor pentru care în anii precedenți era specifică o creștere a acestora. În luna mai acestea s-au redus cu 31%. Reducerea remitențelor are un efect negativ puternic asupra consumului populației care este observat deja pe parcursul a trei trimestre consecutive.
- În paralel cu diminuarea veniturilor populației, se observă și alte evoluții negative pe piața muncii. Conform datelor Anchetei Forței de Muncă rata ocupării a scăzut, iar rata șomajului a crescut pînă la 7,7% în primul trimestru al anului. De asemenea a crescut numărul șomerilor înregistrați la ANOFM. Aceasta se explică prin creșterea ratei de înregistrare în legătură cu achitarea unor indemnizații, dar și prin reîntoarcerea emigranților. Conform AFM în mediu în trimestrul I al anului la muncă sau în căutarea unui loc de muncă în afara țării s-au aflat cu 12,7% mai puțini cetățeni decît în anul precedent. Creșterea numărului de șomeri poate avea implicații serioase asupra bugetului și necesită revizuirea politicilor pasive pe piața muncii.
- Veniturile bugetare colectate în BASS în ianuarie-mai sînt inferioare celor prognozate, iar în condițiile în care pensiile sînt majorate, durabilitatea sistemului de pensii devine vulnerabilă. În acest context necesitatea implementării sistemului multi-pilon de pensii devine tot mai stringentă.

Consolidarea creșterii economice

Evoluții

- Evoluția PIB-ului în primul trimestru a demonstrat vulnerabilitatea economiei moldovenești și faptul că aceasta nu a fost ocolită de criza economică globală. După opt ani de creștere continuă, în primul trimestru PIB-ul s-a redus cu 6,9%, Moldova poziționîndu-se cam la mijlocul topului țărilor în tranziție după ritmul de scădere a economiei. Astfel, modelul de creștere economică bazat pe consum și-a dezvoltat și dezavantajele sale. Reducerea remitențelor a afectat imediat consumul gospodăriilor casnice care în primul trimestru a scăzut cu 10,2% față de trimestrul I al anului precedent. În același timp, formarea brută de capital fix a coborît la nivelul de 16,8% din PIB față de valorile din anii precedenți (în jur de 30%).
- Luînd în considerație trendul veniturilor în lunile aprilie-mai, și anume scăderea în continuare a remitențelor, putem conchide că scăderea consumului final al gospodăriilor casnice este inevitabilă și în trimestrul II. Aceasta se poate observa și din analiza trendului volumului vînzărilor cu amănuntul, care în cinci luni ale anului comparativ cu anul precedent a scăzut cu 4,5%.
- Evident, nici așteptările privind evoluția valorii adăugate brute nu sînt mai optimiste. Declinul producției industriale s-a agravat în trimestrul II, în lunile ianuarie-iunie fiind de 25,3% față de anul precedent, afectînd majoritatea ramurilor industriale ca urmare a reducerii cererii externe, dar și a celei interne. Singurele ramuri industriale importante prin volumul producției în care s-a înregistrat crește au fost fabricarea altor articole din material plastic (38,2%) și producția de mașini și aparate electrice (32,8%) Producția agricolă a crescut cu 2,6% în primul trimestru, după cum și prognozăm în edițiile anterioare. Totuși, creșterea s-a înregistrat doar în sectorul zootehnic, în timp ce producția vegetală a scăzut cu 11,1%. Sectorul transporturilor rămîne a fi cel mai afectat de actuala criză și nu există nici o perspectivă clară de depășire a acesteia în viitorul apropiat.

¹⁰⁴ Legea nr. 156 din 14.10.1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat

Deficiențe și probleme

- Prognozele creșterii economice se înrăutățesc continuu. Astfel, dacă în aprilie FMI prognoza un declin de 5%¹⁰⁵ pentru anul 2009, deja în iunie, în urma vizitei misiunii FMI la Chișinău, Fondul deja vorbea de un declin de cel puțin 9%. Evoluțiile economiei în primul trimestru indică însă un posibil declin de până la 12%.
- Criza politică în care a intrat Moldova începând cu luna aprilie agravează și criza economică. Dacă la începutul anului guvernul nu recunoaște faptul că Republica Moldova va fi afectată de criză, după alegerile din aprilie situația dificilă din economie nu mai putea fi ascunsă. Dar nici în acest caz Guvernul nu s-a grăbit cu acțiuni anti-criză. Programul anti-criză a guvernului care a apărut abia în luna iunie amintește mai mult de un manifest politic, fără propuneri concrete bazate pe evaluări economice justificate. Mai mult ca atât, acțiunile parlamentului demonstrează ca aceasta nu este o prioritate în condițiile actuale, fiind impuse chiar bariere adiționale în dezvoltarea afacerilor, cum ar fi și introducerea vizelor pentru cetățenii români, lucru care afectează relațiile economice dintre aceste două state.

Stabilitate macroeconomică și financiară

Evoluții

- Pentru prima dată din 1991, în luna aprilie inflația anuală în Republica Moldova a înregistrat valori negative. La sfârșitul trimestrului I a fost înregistrată deflație de -0,8%. Deși deflația nu reprezintă un fenomen economic sănătos, Guvernul are posibilitatea de a profita de beneficiile acesteia pentru relaxarea politicii monetare. Astfel, Banca Națională deja a întreprins câteva acțiuni importante în vederea stimulării activității de creditare a sectorului real. Pentru prima dată în ultimii zece ani BNM a început să crediteze în mod direct sistemul bancar. BNM a decis de a acorda credite băncilor comerciale în volum cumulativ de minim 650 mil. lei, la o rată a dobânzii la nivelul ratei de refinanțare. Condiția majoră impusă de BNM este ca băncile comerciale să re-crediteze sectorul real al economiei, marja dobânzii la creditele respective fiind plafonată la 5%. De asemenea, rata de bază a dobânzii la operațiunile de politică monetară pe termen scurt a fost micșorată în trimestrul II de la 11% la 9%.
- În trimestrul II moneda națională s-a depreciat față de USD cu 2,6% și față de moneda EURO cu 9,5%. În același timp, rezervele internaționale ale BNM au crescut cu 6,8% ca urmare a procurărilor de valută străină de către BNM în luna mai și iunie. Totuși, aceasta ar putea avea un efect temporar, fiind determinată de o posibilă creștere sezonieră a volumului de mărfuri agricole exportate în această perioadă.
- La 15 iunie au fost votate modificările la Legea cu privire la instituțiile financiare care simplifică procedura și termenul de lichidare a băncii. Deși modificările în legislație sînt binevenite, inclusiv cele privind lichidarea silită a băncii, acestea pot indica asupra situației grave în care se află Republica Moldova.

Deficiențe și probleme

- Creditarea sistemului bancar de către BNM este o măsură binevenită; totuși lipsa transparenței în acordarea creditelor ar putea afecta mediul concurențial din țară și eficiența utilizării surselor financiare. La momentul dat, încă nu sînt clare condițiile de acordare a acestor credite și criteriile de selectare a băncilor comerciale care vor beneficia de acestea.
- Decizia de suspendare a relațiilor dintre FMI și Guvern, pînă la constituirea noului Guvern și Legislativ, deși pare una logică în condițiile actuale, poate afecta obținerea asistenței din partea comunității internaționale, inclusive a Comisiei Europene, dacă autoritățile Republicii Moldova vor arunca declarații iresponsabile atunci cînd apreciază relațiile cu FMI. Acțiunile și declarațiile Guvernului trebuie să fie deosebit de precaute pentru a nu crea o imagine negativă a țării în fața potențialilor donatori.
- În același timp, disponibilitatea Federației Ruse de a acorda creditul în valoare de 500 mil. USD a generat multe întrebări și opinii în mediul analitic și politic. Totuși, pînă nu vor fi clare condițiile de acordare a creditului și activitățile finanțate în cadrul acestuia este greu de apreciat efectul acestuia.
- Falimentarea băncii comerciale Investprivatbank SA a demonstrat că sistemul bancar al Republicii Moldova nu este atât de puternic după cum arătau cifrele. La 19 iunie Investprivatbank a rămas fără licență bancară din cauza insuficienței capitalului și a gradului de lichiditate, raportarea datelor eronate și subestimarea riscului portofoliului de credite. Acest caz ridică multe întrebări privind capacitatea și independența BNM în supravegherea sistemului bancar. Decizia de naționalizare a băncii, prin preluarea acesteia de către Banca de Economii era așteptată în condițiile actuale pentru calmarea deoponților în ajun de alegeri. Totuși, deocamdată nu este clar cît de capabilă ar fi Banca de Economii să preia datoriile IPB fără a-și înrăutăți în mod fundamental propria situație financiară.

Transparență și durabilitate fiscală

Evoluții

- Constrîngerile generate de criza economică globală care s-au manifestat prin reducerea veniturilor bugetare a determinat Guvernul să recurgă la optimizarea cheltuielilor. Aceasta a avut loc prin reducerea în luna aprilie a transferurilor către unitățile administrativ teritoriale cu 20% față de nivelul prevăzut. Astfel, majorînd cheltuielile aferente asigurărilor sociale de stat și diminuînd cele pentru susținerea financiară a raioanelor, Guvernul a transferat responsabilitatea și costurile politice asupra autorităților publice locale.
- Ministerul Finanțelor a decis reducerea datoriei de stat prin micșorarea ratei dobânzii la valorile mobiliare de stat. Astfel, aceasta s-a redus de la valori de peste 23% în aprilie la valori între 12-14% în iunie pentru bonuri de trezorerie în dependență de termen.

Deficiențe și probleme

¹⁰⁵ World Economic Outlook, IMF, April 2009.

- Veniturile bugetare s-au redus în comparație cu anul precedent, dar și în comparație cu cele planificate (cu 9,7%), bugetul de stat deja înregistrând un deficit de 1147,7 mil. lei în mai. Aceasta pune în pericol executarea unor cheltuieli importante prevăzute pentru anul 2009, inclusiv posibilitatea achitării salariilor în sfera bugetară, pensiilor și altor indemnizații.
- În paralel cu reducerea veniturilor, a apărut necesitatea majorării cheltuielilor în legătură cu pagubele produse clădirii Parlamentului și Președinției în cadrul evenimentelor din 7 aprilie 2009. Totuși, suma necesară pentru reparații anunțată este în permanentă creștere, fără a fi prezentat un raport de evaluare a pagubelor. De asemenea, companiile selectate pentru efectuarea lucrărilor nu au fost selectate în mod transparent. Iar graba cu care au început lucrările de reparație, generează și multe întrebări și dubii vizavi de probitatea procesului.

Egalitate de genuri

Evoluții

- La 7 aprilie 2009 a intrat în vigoare Legea nr. 25 privind aprobarea Strategiei naționale pentru tineret pe anii 2009–2013. Strategia în cauză se bazează în special pe principiul de garantare a nediscriminării și asigurării șanselor egale pentru fiecare tânăr, indiferent de rasă, sex, vîrstă, confesiune, originea etnică și socială, orientarea politică sau orice altă caracteristică. Unul din aspectele inovative ale strategiei constă în accentul pus pe acces la educația nonformală de calitate, acordarea suportului în pregătirea resurselor umane ce vor fi antrenate în educația nonformală.
- Cu aportul agențiilor ONU în Republica Moldova, în perioada de referință, au fost lansate cîteva publicații statistice în domeniul egalității de gen și proceselor demografice, inclusiv ediția a 4-a a publicației „Femei și Bărbați în Republica Moldova”, „Ghidul utilizatorului statisticilor de gen”. Aceste publicații includ pentru prima dată o interpretare analitică a indicatorilor statistici disponibili și prezintă discrepanțele existente la ora actuală în țară cu privire la egalitatea genurilor și detalii despre costurile economice și sociale ale discriminării femeilor în societate.

Deficiențe și probleme

- Realizarea strategiei naționale pentru tineret pe anii 2009–2013 este constrînsă de alocațiile bugetare care ar fi necesare pentru realizarea acesteia. Astfel, elaborarea unui program de acordare a creditelor ipotecare pentru familiile tinere și finanțarea acestuia în limitele alocațiilor bugetare devine problematică în condițiile crizei economice actuale.
- Aprobarea proiectului politicii naționale pentru asigurarea egalității de gen, precum și planurilor de acțiuni pe termen mediu și lung aferente implementării acesteia continuă să fie tergiversate.

Protecția și integrarea socială

Evoluții

- Strategia națională pentru tineret pe anii 2009–2013, intrată în vigoare la 7 aprilie 2009 prevede concomitent și dezvoltarea serviciilor de sănătate și protecție socială a tinerilor, participarea tinerilor la viața economică, accesul tinerilor la educație și servicii de informare etc. Strategia identifică asemenea dezavantaje cum ar fi numărul mare de tineri cu studii medii neîncadrați în cîmpul muncii, lipsa unor locuri de muncă suficient remunerate pentru tineri, precum și mecanismele existente ineficiente de finanțare a acțiunilor de tineret care ar promova incluziunea socială a acestei categorii.
- La 19 iunie 2009 intră în vigoare Legea nr. 21 cu privire la ratificarea Acordului dintre Republica Moldova și Asociația Internațională pentru Dezvoltare cu privire la finanțarea suplimentară a proiectului II al Fondului de Investiții Sociale din Republica Moldova. FISM II contribuie în special la renovarea obiectelor de menire socială, astfel creînd condițiile minim necesare pentru dezvoltarea și promovarea serviciilor educaționale și sociale în comunitățile rurale pentru îmbunătățirea condițiilor sociale.
- La data de 8 mai 2009 a intrat în vigoare Hotărîrea de Guvern nr. 331 „Cu privire la unele măsuri de reintegrare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție”. Importanța acestei hotărîri ține de aprobarea unui program concret de pregătire pentru eliberare și reintegrare în societate a persoanelor eliberate din locurile de detenție în anul curent și în 2010, astfel contribuind la incluziunea socială a acestui grup vulnerabil. Reintegrarea socială a ex-deținuților prin perfecționarea cadrului normativ-juridic, elaborarea cadrului metodologic și instituțional de organizare a activității de asistență, consiliere și supraveghere a persoanelor eliberate din locurile de detenție, precum și instruirea continuă a personalului este pusă în responsabilitatea unui parteneriat strategic dintre ministerele de resort și OSC, inclusiv ONG-uri și UNICEF Moldova.
- La 7 aprilie 2009 intră în vigoare Hotărîrea de Guvern nr. 258 cu privire la simplificarea procedurii de înregistrare a copiilor nou-născuți și asigurarea lor cu buletine de identitate. Importanța acestei hotărîri rezidă în simplificarea procedurii de înregistrare a copiilor nou-născuți și susținerii familiilor tinere la documentarea copiilor nou-născuți cu acte de identitate din sistemul național de pașapoarte. În special se va facilita obținerea în termeni restrînși a actelor de identitate necesare, procedura care anterior era deosebit de dificilă mai ales pentru beneficiarii din zonele rurale ale țării.
- La 19 mai 2009 a intrat în vigoare Hotărîrea de Guvern nr. 351 cu privire la aprobarea Programului de acțiuni în domeniul tineret în anul 2009. Acest program de acțiuni urmează să se materializeze în planuri detaliate de acțiuni elaborate de ministerele de resort competente. Programul își propune acțiuni-obiective ambițioase, printre care majorarea pe etape a burselor pentru studenții instituțiilor de învățămînt, majorarea numărului de locuri cu finanțare de la bugetul de stat în instituțiile de învățămînt, modernizarea căminelor studențești, etc., în limitele resurselor bugetare disponibile.
- La 22 iunie 2009 au demarat cursurile de instruire inițială a asistenților sociali comunitari, în cadrul cărora vor fi școlarizați 400 de asistenți sociali din întreaga republică. Cursurile sînt organizate în cadrul Strategiei privind crearea sistemului de formare profesională continuă a personalului angajat în sistemul de asistență socială pentru perioada 2009 – 2012. Experiența regională demonstrează că gradul de pregătire profesională a asistenților sociali influențează în mod direct calitatea serviciilor de asistență socială acordate populației. În Republica Moldova circa 80% din asistenții sociali angajați au studii în alte domenii decît în cel al asistenței sociale.

Deficiențe și probleme

- Simplificarea procedurii de înregistrare a copiilor nou-născuți prin acordarea certificatelor de naștere în maternități a fost complicată de lipsa mijloacelor financiare pentru imprimarea certificatelor atestatoare ale nașterii din bugetul de stat, recurgându-se la sursele disponibilizate de donatori externi, în special agenții ONU.
- Resursele bugetare limitate disponibile pentru realizarea în practică a Programului de acțiuni în domeniul tineretului în anul 2009 ar putea reprezenta un obstacol important în atingerea obiectivelor ambițioase preconizate.

Sănătatea publică

Evoluții

- Programul de acțiuni în domeniul tineret în anul 2009, intrat în vigoare la 19 mai 2009, prevede concomitent și o serie de activități în domeniul promovării modului sănătos de viață, inclusiv aprobarea și implementarea Standardelor de calitate a serviciilor de sănătate prietenoase tinerilor și distribuirea Ghidului de punere în aplicare ale acestor Standarde, organizarea campaniilor de informare întru beneficiul tinerilor, promovarea culturii sportului, etc.
- La 3 iunie 2009 a fost semnat Acordul cu privire la colaborarea în domeniul sănătății și științelor medicale dintre Ministerul Sănătății al Republicii Moldova și Ministerul Federal al Sănătății al Republicii Federale Germania. Semnarea acestui acord se înscrie în Planul de Acțiuni RM-UE, Strategia de dezvoltare a sistemului de sănătate a RM, precum și este parte componentă a eforturilor comune de atingere a Obiectivelor Milenare de Dezvoltare pentru țara noastră. Cel mai important în această ordine de idei este faptul că semnarea acordului face posibilă accesarea fondurilor germane de susținere în acest domeniu.
- La 3 mai 2009 intră în vigoare Legea nr.10 privind supravegherea de stat a sănătății publice. Importanța acestei legi rezidă în reglementarea modului de organizare a supravegherii de stat a sănătății publice, precum și stabilește cerințe generale de sănătate publică, drepturile și obligațiile persoanelor fizice și juridice.

Deficiențe și probleme

- Resursele bugetare limitate disponibile pentru realizarea obiectivelor propuse reprezintă un obstacol important în atingerea acestora, în special luându-se în considerație consecințele tot mai pronunțate ale crizei economice și financiare mondiale și reducerea simțitoare a resurselor bugetare disponibile.

7. COMERȚUL INTERNAȚIONAL

Regimul comercial cu UE

Evoluții

- Poziția piețelor europene a continuat să se consolideze în calitate de destinație principală pentru exporturile moldovenești. Astfel, conform datelor statistice pentru primele 5 luni ale 2009, circa 54,3% din exporturile moldovenești au fost direcționate spre piața comunitară europeană (față de 51,7% un an în urmă).
- Exportatorii din Moldova continuă să beneficieze de avantajele acordate sub regimul de Preferințe Comerciale Autonome. Conform datelor Ministerului Economiei și Comerțului în prima jumătate de an cotele pentru exportul de vin au fost utilizate în proporție de 66,98%, zahăr – 85,22%, orz – 19,73% și porumb în proporție de 87,3%. Totodată, cota pentru exportul de grâu a fost utilizată completamente. În același timp, în continuare nu se atestă progrese majore în ceea ce privește exportul produselor de origine animalieră din cauza neasigurării respectării normelor sanitare europene.
- Un aspect care ar putea influența negativ relațiile comerciale și economice cu Uniunea Europeană este introducerea de către autoritățile moldovene a regimului de vize față de cetățenii României, această țară fiind partenerul economic major al Republicii Moldova. Tensionarea relațiilor politice în mod evident nu este de natură a stimula relațiile economice între ambele state. Totodată, în mai au fost organizate 2 foruri economice „Moldova prezintă” în București și Ploiești, România, care evident că nu puteau să aibă un impact pozitiv major asupra relațiilor comerciale între ambele state pe un asemenea fundal politic.

Deficiențe și probleme

- Problemele în linii mari rămân aceleași: barierele interne care împiedică utilizarea completă a preferințelor comerciale autonome de către producătorii moldoveni. Totodată, instabilitatea politică internă nu este deloc benefică nici pentru avansarea în continuare a relațiilor comerciale între UE și Republica Moldova.

Promovarea și dezvoltarea exporturilor

Evoluții

- Datele pentru mai 2009 arată o oarecare îmbunătățire a situației în comerțul extern față de luna aprilie, când atât exporturile, cât și importurile au scăzut nu doar în expresia anuală, dar și în cea lunară. Acest trend negativ s-a răversat în luna mai: exporturile au crescut cu 8,5%, iar importurile și-au oprit căderea liberă și chiar au crescut puțin (+0,6%) față de luna aprilie. Totodată, în expresia anuală căderea fluxurilor comerciale rămâne dramatică. În ianuarie-mai a.c. exporturile s-au comprimat cu 21,6%, iar importurile cu 34,5%. Aceste tendințe negative arată cât de vulnerabilă este economia față de șocurile externe, precum comprimarea cererii pe piețele externe pentru exportul mărfurilor și forței de muncă din Moldova (subțierea influxului de remitențe este la o scară similară cu cea a importurilor). Însă, datorită faptului că importurile se micșorează mai rapid decât importurile asistăm la un trend neverosimil pînă nu demult: scăderea deficitului comercial cu 40,5% față aceeași perioadă a anului trecut. Totuși, acest lucru nu trebuie să ne ducă în eroare, deficitul se micșorează nu din cauza sporii exporturilor și, deci, a competitivității economiei moldovenești, ci din cauza declinului cererii interne în mare parte legată de reducerea influxului de remitențe din partea muncitorilor moldoveni care lucrează peste hotare;
- Cum a fost menționat și mai sus, orientarea geografică a exporturilor este tot mai mult direcționată înspre piața comunitară europeană. În același timp observăm și un trend necaracteristic, pe fundalul augmentării poziției UE în topul destinațiilor pentru exporturile moldovenești. Și anume, poziția României, care în ultimii ani a fost locomotiva creșterii exporturilor moldovenești în direcția europeană, s-a comprimat puțin de 20,5% din totalul exporturilor în ianuarie-mai anul trecut pînă la 20,1% anul curent. Deocamdată, este devreme de spus dacă această evoluție reprezintă un trend, sau o fluctuație determinată și de aspecte politice ale relațiilor între ambele state;
- Pe fundalul micșorării agregate a exporturilor, nu toate categoriile de exporturi suferă în aceeași măsură. Exporturile de produse vegetale (struguri și mere proaspete, cereale și semințe de rapiță și floarea soarelui) cresc cu ritmuri foarte înalte (+240%), exporturile de mașini și utilaje cresc lent (+0,3%). Exporturile de produse alimentare și băuturi și tutun, deși au scăzut în termeni absoluți, totuși au reușit să-și aumenteze ponderea în totalul exporturilor: de la 21,8% un an în urmă pînă la 24,7% în anul actual. „Campionii” de altădată, precum textile și metale se află în declin profund. Astfel, exporturile moldovenești tot mai mult migrează spre categorii „agricole”, tendința ce se observă tot mai mult ca rezultat al propagării efectelor crizei economice globale asupra Republicii Moldova;
- În ceea ce privește importurile, situația este inversă celei cu exporturi. Ponderea importurilor din UE este în scădere: 39,8% față de 44,5% în anul trecut. Scăderea importurilor din UE are loc cu ritmuri mai alerte decât din CSI: 41,4% față de 27,8%, respectiv. Spre deosebire de exporturi, nu există vreo categorie de importuri care să nu să simtă impactul contracției fluxurilor comerciale. Totuși, declin cel mai pronunțat se observă la categoria „mijloace și materiale de transport”, reprezentînd în marea parte automobile personale. Această scădere în mod evident este legată de reducerea puternică a cererii de consum și arată cât de vulnerabilă este această cerere vizavi de circumstanțele externe, de data această – criza economică globală.

Deficiențe și probleme

- Faptul că evoluția fluxurilor comerciale arată o dinamică puțin mai pozitivă decât o lună în urmă trebuie interpretat cu maximă precauție. Stabilizarea importurilor mai degrabă se explică și de stabilizarea influxului de remitențe, care a treia lună consecutiv se află la nivel de 90 milioane USD. În același timp, augmentarea exporturilor este susținută de sporirea exporturilor agricole (rezultatul influenței factorului sezonier, dar și

dezvoltarea dinamică a exporturilor de fructe proaspete). În general conjunctura externă rămâne destul de negativă, iar revenirea cererii externe în timpul apropiat este puțin probabilă. În acest sens, ameliorarea relațiilor politice cu asemenea parteneri comerciali ca România rămâne foarte importantă.

Standarde sanitare și fitosanitare

Evoluții

- Progrese semnificative în trimestrul II nu au fost înregistrate. Este de menționat că, au fost aprobate câteva norme sanitare-veterinare „privind condițiile de sănătate a animalelor și produselor de acvacultură și măsurile de prevenire și combatere a anumitor boli la animalele acvatice”, reglementări tehnice privind „sistemul de organizare a pieței vitivinicole și trasabilitatea produselor” (care reglementează certificarea conformității produselor vinicole), „Mierea naturală” (stabilește condiții de cerințele minime de calitate, siguranța alimentară, prezentare și etichetare și este armonizată cu Codex Alimentarius), și regulamentul privind aplicarea metodelor de încercări și interpretarea rezultatelor în domeniul sanitar-veterinar.
- Totodată, în discuție se află două proiecte foarte importante: proiectul Hotărârii Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind modul de efectuare a controalelor oficiale efectuate pentru a asigura verificarea conformității cerințelor privind furajele, produsele alimentare, precum și a normelor de sănătate și de bunăstare a animalelor (acest regulament țintește suplinirea golurilor identificate în cadrul misiunii DG SANCO din anul trecut) și Reglementarea tehnică „Cerințe igienice pentru fructele și legumele proaspete” (este în conformitate cu Codex Alimentarius și urmărește adaptarea normelor UE în acest domeniu).

Deficiențe și probleme

- Se atestă în continuare un progres lent în privința dezvoltării Sistemului Informațional Automatizat de Identificare și Trasabilitate a Animalelor și echiparea laboratoarelor de referință. Ambele condiții sînt critice pentru calificarea exporturilor de produse de origine animalieră din Moldova pe piața UE.

8. CLIMATUL DE AFACERI

Evoluții

- Începând cu data de 19 iunie 2009 și pînă la data validării alegerilor pentru un nou Parlament de legislatura a XVIII-a, Guvernul va fi abilitat să emită ordonanțe pe diverse domenii, inclusiv privind reglementarea activității de întreprinzător¹⁰⁶. Potrivit Constituției, domeniile în care pot fi emise ordonanțele nu trebuie să facă obiectul legilor organice¹⁰⁷. Astfel, măsura respectivă urmărește deblocarea activității executivului în vederea reglementării cadrului regulator, în special în ceea ce ține implementarea măsurilor privind temperarea efectelor crizei economice. Totuși, pînă în prezent nu a fost emisă nici o ordonanță, fapt ce pune sub semnul întrebării utilitatea măsurii respective.
- La data de 15.05.2009 a fost făcut public Conceptul Tehnic al Sistemului Informațional Automatizat „Registrul de stat al achizițiilor publice”¹⁰⁸. Acesta presupune crearea unei platforme on-line (www.tender.gov.md) care permite agenților economici și reprezentanților instituțiilor de stat să participe on-line la achizițiile publice. Scopul măsurii constă în implementarea unui mecanism eficient și transparent de realizare, evidență și control al achizițiilor publice. Luînd în considerație deficiențele actuale ale procesului respectiv, care au un impact fundamental asupra climatului de afaceri din țară, implementarea eficientă a unei asemenea măsuri va ameliora mediul concurențial și va spori transparența achizițiilor publice. Potrivit Agenției Rezerve Naturale, Achiziții Publice și Ajutoare Umanitare, la moment s-a efectuat lansarea experimentală a primului bloc funcțional al sistemului respectiv în cinci autorități-pilot (Ministerul Dezvoltării Informaționale, Ministerul Finanțelor, Ministerul Apărării, Ministerul Administrației Publice Locale și Casa Națională de Asigurări Sociale), urmînd a fi extins pe parcursul anului curent și în alte instituții publice.
- La data de 14.04.2009 a fost publicat Regulamentul privind licențierea activității biroului istoriilor de credit¹⁰⁹ care stabilește condițiile de acordare, suspendare și retragere a licențelor pentru desfășurarea activității de prestare a serviciilor de formare, prelucrare și păstrare a istoriilor de credit. Importanța acestuia este vitală, luînd în considerație obligația biroului istoriilor de credit de a deține licența pentru activitatea de prestare a serviciilor de formare, prelucrare și păstrare a istoriilor de credit¹¹⁰. Regulamentul stipulează cerințele față de persoanele fizice și juridice pentru a obține statul de asociat al biroului de credit, cerințe tehnice și de alt gen referitoare la încăperi, precum și procedurile de eliberare, suspendare, respingere sau retragere a licenței.
- Printr-o hotărîre de Guvern a fost stabilită lista cu riscurile și obiectele supuse asigurării subvenționate în agricultură în anul 2009¹¹¹. Astfel, bugetul de stat va asigura subvenționarea asigurării împotriva secetei excesive (care a provocat o scădere a recoltei de peste 30%), grindină, temperaturi scăzute sub limita biologică de rezistență a plantelor, furtuni, inundații, pieirea animalelor și păsărilor din anumite motive, sacrificarea de necesitate a animalelor. În același timp, bunurile agricole supuse asigurării subvenționate sînt sfecla de zahăr, porumbul, floarea-soarelui, legumele și tutunul, pentru roada anului 2009; grîul, orzul și rapița de toamnă, pentru roada anului 2010; plantațiile multianuale; animalele și păsările.

Deficiențe și probleme

- Repercusiunile dramatice ale crizei financiare și economice mondiale au continuat să afecteze fundamental climatul investițional din țară. Prin urmare, descreșterea influxurilor de investiții directe în economia națională începută la sfîrșitul anului trecut, continuă pînă în prezent. Astfel, în trimestrul unu 2009 volumul investițiilor străine a constituit doar 50,12 mil. USD, ceea ce reprezintă cu peste 2,5 ori mai puțin față de aceeași perioadă a anului precedent. O reducere pronunțată a fost caracteristică activităților de subscriere la capitalul social al întreprinderilor, volumul căruia s-a micșorat de circa 3 ori față de trimestrul unu 2008 (23,41 mil. USD față de 68,88 mil. USD respectiv¹¹²). Răcirea activității investiționale pentru perioada analizată a fost anticipată în ediția precedentă a Euromonitorului (Nr. 14) și este destul de previzibilă în contextul constrîngerilor generate de actuala criză economică mondială. Adițional, un rol semnificativ l-a jucat și factorul politic. Astfel, dacă în perioada pre-electorală investitorii erau în așteptare privind evoluțiile de după alegeri, atunci evenimentele post-electorale au compromis definitiv atractivitatea investițională a țării. Prin urmare, anticipăm continuarea reducerii volumului de investiții, atît străine, cît și locale, pe fundalul accentuării efectelor crizei economice mondiale, precum și escaladării tensiunilor sociale și politice din țară care au avut loc în perioada de după alegeri (trimestrul II).
- Evoluțiile nefaste caracteristice climatului de afaceri autohton în perioada analizată sînt relevate de soldul investițiilor în economia națională. Astfel, în pofida creșterii soldului investițiilor străine directe în trimestrul unu 2009 față de trimestrul precedent cu 12,71 mil. USD, în special, datorită subscrierilor la capitalul social, întregul sold al investițiilor străine, pentru prima dată din ultimii ani, s-a redus. În aceeași perioadă acesta s-a redus cu 79,05 mil. USD (de la 6061,29 mil. USD în trimestrul patru 2008, la 5982,24 mil. USD în trimestrul unu 2009). Cauza majoră a acestor evoluții a constituit agravarea situației din sectorul financiar-bancar. Prin urmare, soldul investițiilor străine în capitalul social al băncilor comerciale s-a diminuat de la 214,35 mil. USD la 204,84 mil. USD (-4,4%). Adițional, soldul total al investițiilor străine în acest sector, pentru prima dată din ultimii ani, s-a redus cu 7,9%¹¹³.

¹⁰⁶ Legea nr. 26 din 15.06.2009 de abilitare a Guvernului pentru a emite ordonanțe.

¹⁰⁷ Art. 106 (1), Constituția din 29.07.1994 Constituția Republicii Moldova.

¹⁰⁸ Hotărîre Nr. 355 din 08.05.2009 cu privire la aprobarea Conceptul Tehnic al Sistemului Informațional Automatizat „Registrul de stat al achizițiilor publice”.

¹⁰⁹ Hotărîre Nr. 7/4 din 20.02.2009 cu privire la aprobarea Regulamentului privind licențierea activității biroului istoriilor de credit.

¹¹⁰ Art. 12 (1), Lege nr. 122 din 29.05.2008 privind birourile istoriilor de credit.

¹¹¹ HG nr. 250 din 01.04.2009 cu privire la stabilirea riscurilor și obiectelor supuse asigurării subvenționate în agricultură în anul 2009.

¹¹² Balanța comercială a Republicii Moldova, http://www.bnm.md/md/balance_of_payments.

¹¹³ Poziția investițională internațională a Republicii Moldova, http://www.bnm.md/md/international_investment_position.

- Pe fundalul escaladării tensiunilor politice dintre Republica Moldova și România în perioada post-electorală, a fost instituit regimul de vize pentru toți cetățenii României¹¹⁴, fapt ce s-a reflectat nemijlocit asupra relațiilor economice dintre aceste state și nu numai. Ponderea investițiilor din România în soldul total de investiții străine directe, în 2008, a constituit 5,9% sau 151,8 mil. USD, fiind situată pe locul 4 în topul investitorilor străini în Moldova¹¹⁵, volum care cel mai probabil va scădea pe parcursul anului curent sub influența factorilor politici. Astfel, după instituirea regimului de vize mai multe companii cu capital românesc au fost nevoite să-și suspende activitatea în Republica Moldova din cauza procedurilor complicate de obținere a vizelor pentru proprietarii, partenerii sau angajații întreprinderilor respective. Totodată, măsura respectivă a afectat grav climatul de afaceri și pentru alte companii care angajează cetățeni români, în special amplasate în raioanele din apropierea frontierei. Or, hotărârea privind instituirea regimului de vize nu a fost susținută de careva reglementări clare privind procedura de solicitare a vizelor pentru cetățenii României, statutului cetățenilor României stabiliți cu domiciliu permanent sau care lucrează în Republica Moldova.
- Efectele crizei economice mondiale sînt percepute de guvernarea de la Chișinău, în special, prin prisma reducerii încasărilor la bugetul de stat. Prin urmare, primele „măsuri anticriză” implementate au avut drept țintă consolidarea veniturilor bugetare, iar drept mijloc – presiunile administrative exercitate asupra mai multor întreprinderi prin intermediul intensificării controalelor fiscale. Drept rezultat, în plină criză economică și financiară, bugetul public național la finele lunii mai a raportat o majorare a volumului de amenzi și sancțiuni administrative cu 62,1% față de nivelul planificat. Adițional, ipoteza constrîngerii unor reprezentanți ai mediului de afaceri să vireze mijloace financiare în anumite fonduri bugetare sau extra-bugetare (ex: fondul ecologic) poate fi validată de datele privind veniturile fondurilor speciale, care în aceeași perioadă a înregistrat un volum aproape dublu față de cel planificat (+98,5%)¹¹⁶. Cu siguranță, asemenea practici afectează extrem de negativ climatul de afaceri autohton și diminuează și mai mult confidența investitorilor pentru instituțiile publice.

¹¹⁴ HG nr. 269 din 08.04.2009 cu privire la instituirea regimului de vize.

¹¹⁵ Banca Națională a Moldovei, www.bnm.md.

¹¹⁶ Informația operativă privind executarea bugetului public național în luna ianuarie – mai 2009, http://minfin.md/common/nationalbuget/inopexbug/mai_2009/1Informatia_operativa_privind_executarea_bugetului_public_national.pdf.

Acest raport este publicat în cadrul proiectului „*Relațiile UE-Moldova – Monitorizarea Progresului în Contextul Parteneriatului Estic*”. Proiectul este implementat de două organizații neguvernamentale, ADEPT și EXPERT-GRUP și finanțat de Fundația Soros-Moldova.

Conceptul proiectului a apărut într-un context politic dinamic, determinat atât de factori interni - politici, economici și sociali, cât și de lansarea Parteneriatului Estic – o nouă inițiativă a Uniunii Europene în cadrul Politicii Europene de Vecinătate. Lansat oficial în mai 2009, Parteneriatul Estic vine să susțină dialogul deja existent dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană prin deschiderea de noi dimensiuni de colaborare și oportunități de apropiere a Republicii Moldova de UE, inclusiv și prin semnarea unui nou acord juridic UE-RM, mai amplu decât actualul Acord de Parteneriat și Cooperare. În acest context, implementarea reformelor inițiate conform Planului de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană constituie o premisă pentru intensificarea dialogului UE-RM și apropierea Republicii Moldova de Uniunea Europeană.

În același timp, procesul de transformare democratică este o sarcină complexă. Guvernul, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Comisia Națională pentru Integrare Europeană și alte autorități publice centrale au rolul principal în implementarea respectivelor reforme și priorități. Dar, un rol important îi revine și societății civile, atât în promovarea reformelor în societate, cât și în monitorizarea procesului de implementare a acestora.

În circumstanțele descrise, proiectul are menirea să consolideze cadrul de dezbateri publice asupra politicii integrării europene a Republicii Moldova, cadru ce a fost creat în proiectele similare precedente implementate de ADEPT și Expert-Grup, și să contribuie la îmbunătățirea politicilor guvernamentale asociate. Proiectul are trei obiective:

Obiectivul 1: Monitorizarea evoluțiilor din cadrul relațiilor UE-RM și realizarea unor analize relevante.

Obiectivul 2: Sporirea sensibilității și a cunoștințelor asupra evoluțiilor politice majore din dialogul Republica Moldova – Uniunea Europeană.

Obiectivul 3: Acordarea, în măsura solicitărilor, a asistenței informaționale și consultanței Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene în procesul de negociere a noului acord dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană.

Asociația pentru Democrație Participativă ADEPT este o organizație neguvernamentală, nonprofit, independentă și nepartizantă care își desfășoară activitatea în Republica Moldova. ADEPT a fost înregistrată în ianuarie 2000 și a obținut statutul de organizație de utilitate publică. ADEPT este un centru analitic și practic care oferă expertiză asupra proceselor electorale și democratice din Republica Moldova. Misiunea ADEPT este de a promova și susține participarea cetățenească la toate aspectele vieții publice.

EXPERT-GRUP este un centru analitic independent care își desfășoară activitatea în Republica Moldova. Fiind o organizație neguvernamentală, EXPERT-GRUP nu este afiliat politic și decide în mod independent asupra strategiei sale instituționale. Misiunea EXPERT-GRUP este de a contribui la dezvoltarea economică și democratică a Republicii Moldova și la consolidarea competitivității sale internaționale. Instrumentele practice prin care EXPERT-GRUP urmărește misiunea sa sînt analizele și cercetările efectuate la standarde internaționale de calitate. Domeniile principale de expertiză ale organizației sînt politicile economice, de integrare europeană, managementul privat și public.